

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jasmina Balant

Predvidljivost razvojne pomoči
Primerjava donatoric Združenega kraljestva in Nizozemske
v obdobju finančne krize

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jasmina Balant

Mentorica: red. prof. dr. Maja Bučar

Predvidljivost razvojne pomoči

**Primerjava donatoric Združenega kraljestva in Nizozemske
v obdobju finančne krize**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

*Zahvaljujem se mentorici
za nepogrešljivo pomoč in potrpežljivost
ter staršem za brezpogojno podporo.*

Predvidljivost razvojne pomoči

Primerjava donatoric Združenega kraljestva in Nizozemske v obdobju finančne krize

Ena izmed zavez, sprejetih z namenom povečevanja učinkovitosti razvojne pomoči, je tudi ta o stabilnejšem financiranju oz. večji predvidljivosti pomoči. Donatorice pa jo spoštujejo povsem različno, kar je prišlo še posebej do izraza v obdobju nedavne finančne krize po letu 2009, ki je pomenila ne samo upad absolutne višine sredstev, ki jih države namenjajo za razvojno pomoč, temveč tudi relativno zmanjšanje odstotka sredstev za razvojno pomoč kot višine bruto nacionalnega dohodka (dolgoletni cilj Organizacije združenih narodov, ki ga donatorice vedno znova potrjujejo, je 0,7 % njihovega BND). Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske je v času krize višino svoje razvojne pomoči močno povečalo, medtem ko jo je Nizozemska, ki je tradicionalno veljala za eno najbolj konsistentnih donatoric, precej zmanjšala. Odgovor na vprašanje, zakaj sta državi ravnali na diametralno nasprotna načina, v največji meri daje primerjava notranjih politik obeh držav v tem času, ki razkriva, da razvojna pomoč ni zgolj sredstvo zunanje politike, temveč tudi notranje.

Ključne besede: razvojna pomoč, predvidljivost, Združeno kraljestvo, Nizozemska.

Predictability of development aid

Donor comparison – the United Kingdom and the Netherlands during the financial crisis

One of the commitments undertaken with the aim of increasing the effectiveness of development aid, is more stable financing or greater aid predictability. Donors respect this commitment very differently, which has been particularly apparent in the period of the recent financial crisis since 2009, which meant not only a decline in the absolute level of resources devoted to development assistance, but also relatively, i.e. the reduction of the percentage of gross national income earmarked for aid (a long-standing United Nations target, confirmed repeatedly by donors, is 0.7 % of their GNI). Aid of the United Kingdom rose sharply during the crisis, while the Netherlands, which has traditionally been considered as one of the most consistent donors, decreased its assistance significantly. The answer to the question why the two countries have acted in a diametrically opposite way, is given by comparing the internal policies of the two countries at that time, which reveals that development aid is not only an instrument of foreign policy, but also of internal policy.

Keywords: development aid, predictability, the United Kingdom, the Netherlands.

KAZALO

1	UVOD	8
2	URADNA RAZVOJNA POMOČ	11
3	TEORIJE MEDNARODNIH ODNOSOV	12
4	PREDVIDLJIVOST – ENA IZMED ZAVEZ DONATORIC ZA VEČJO UČINKOVITOST RAZVOJNE POMOČI	17
5	NEPREDVIDLJIVOST IN VOLATILNOST RAZVOJNE POMOČI	21
6	RAZVOJNA POMOČ V ČASU FINANČNE KRIZE	25
7	NIZOZEMSKA	29
7.1	GOSPODARSTVO V ČASU KRIZE	30
7.2	POLITIČNI SISTEM.....	31
7.3	MEDNARODNO RAZVOJNO SODELOVANJE	33
7.4	NOVE PRIORITETE	38
7.5	JAVNO MNENJE.....	39
7.6	POSLEDICE ZMANJŠANJA RAZVOJNE POMOČI	40
8	ZDRUŽENO KRALJESTVO	41
8.1	GOSPODARSTVO V ČASU KRIZE	42
8.2	MEDNARODNO RAZVOJNO SODELOVANJE	43
8.3	JAVNO MNENJE.....	46
8.4	VZROKI ZA POVEČANJE RAZVOJNIH SREDSTEV	47
8.5	POSLEDICE IZSTOPA ZK IZ EU ZA RAZVOJNO POMOČ	49
9	VPLIV NOTRANJE POLITIKE IN JAVNEGA MNENJA	50
10	ZAKLJUČEK	53
11	LITERATURA	56

KAZALO GRAFOV

Graf 6.1: BDP, svet, v trilijonih USD	26
Graf 6.2: ODA, neto izplačila, članice DAC skupaj	27
Graf 6.3: Delež ODE namenjen beguncem v državah donatoricah.....	28
Graf 6.4: Neto ODA kot odstotek BND članic DAC	28
Graf 7.1: BDP Nizozemske	31
Graf 7.2: ODA kot odstotek BND, Nizozemska	36
Graf 7.3: ODA, v milijardah USD, Nizozemska.....	36
Graf 8.1: BDP Združenega kraljestva.....	43
Graf 8.2: ODA, milijarde USD, ZK	45
Graf 8.3: ODA kot odstotek BND, ZK.....	45
Graf 8.4: Indeks efektivnega menjalnega tečaja britanskega funta	49

KAZALO TABEL

Tabela 3.1: Stališča zagovornikov in nasprotnikov razvojne pomoči	12
Tabela 7.1: Deset največjih prejemnic bilateralne ODE, Nizozemska.....	37
Tabela 7.2: Porazdelitev bilateralne ODE po petih največjih sektorjih, Nizozemska....	37
Tabela 8.1: Deset največjih prejemnic bilateralne ODE, ZK	46
Tabela 8.2: Porazdelitev bilateralne ODE po petih največjih sektorjih, ZK	46

SEZNAM KRATIC

BDP – Bruto domači proizvod

BND – Bruto nacionalni dohodek

BNP – Bruto nacionalni proizvod

CDA – Krščanski demokrati Nizozemske (*Christen-Democratisch Appèl*)

DAC – Odbor za razvojno pomoč (*Development Assistance Committee*)

D66 – Napredni liberalni demokrati Nizozemske (*Democraten 66*)

DFID – Ministrstvo za mednarodni razvoj Združenega kraljestva (*Department for International Development*)

DVR – Države v razvoju

EU – Evropska unija

EUR – Evro

NVO – Nevladna organizacija

ODA – Uradna razvojna pomoč (*Official Development Assistance*)

OECD – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Cooperation and Development*)

OZN (ZN) – Organizacija združenih narodov

PvdA – Delavska stranka Nizozemske (*Partij van de Arbeid*)

PVV – Stranka za svobodo Nizozemske (*Partij voor de Vrijheid*)

SP – Socialistična stranka Nizozemske (*Socialistische Partij*)

USD – Ameriški dolar (*United States Dollar*)

VVD – Liberalna stranka Nizozemske (*Volkspartij voor Vrijheid en Democratie*)

ZDA – Združene države Amerike

ZK – Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske

1 UVOD

V luči vedno večje akumulacije bogastva in neenakosti na svetu, kjer ima najbogatejših 62 ljudi toliko bogastva, kot ga ima najrevnejša polovica celotnega prebivalstva (Oxfam 2015), je revščina ljudi zelo aktualno vprašanje. Množični mediji periodično omenjajo različne senzacionalistične statistike (kot je zgornja), a so odzivi nanje bolj kratkotrajni zaradi desenzibilizacije družbe. Težko je racionalizirati dejstvo, da je še leta 2012 12,7 odstotkov ljudi živelo z manj kot 1,90 ameriškega dolarja (USD) na dan in 2,1 milijarde ljudi z manj kot 3,10 USD na dan (World Bank 2016). Če smo res vsi ljudje enakopravni, z moralnega vidika ne moremo upravičiti, da zgolj od daleč spremljamo, kako nekateri trpijo in umirajo zaradi revščine in vojn, medtem ko bi veliko težav lahko rešila redistribucija virov. Eno izmed sredstev, ki je temu namenjeno, je razvojna pomoč. Za razvojno pomoč naj bi donatorice namenile 0,7 odstotka svojega bruto nacionalnega dohodka (BND), kar je cilj že iz sedemdesetih let¹. Na razvojnih vrhah in konferencah je bil od takrat že večkrat ponovljen, a žal dosežen s strani zgolj peščice držav.

Uradna razvojna pomoč je sestavni del sistema razvojnega sodelovanja oz. tako imenovanega partnerstva za razvoj. Pomemben okvir za mednarodno razvojno sodelovanje na svetovni ravni so vzpostavili Združeni narodi leta 2000 z Razvojnimi cilji tisočletja, ki prav tako ponavljajo zavezo 0,7 % BND za razvojno pomoč. Globalno mobilizacijo v ozadju teh ciljev je Organizacija združenih narodov (OZN) v svojem poročilu poimenovala za »najuspešnejše gibanje proti revščini v zgodovini«. (OZN 2015a). Kljub temu, da niso bili povsem uresničeni do zastavljenega roka, t.j. leta 2015, je bil dosežen bistven, čeravno neenakomeren napredek v državah v razvoju (World

¹ Daleč najbolj znan mednarodni cilj višine razvojne pomoči donatoric se je postopoma razvil iz predloga Svetovnega sveta Cerkev (*World Council of Churches*) iz leta 1958, po katerem naj bi razvite države namenile en odstotek svojih dohodkov državam v razvoju (OECD 2010a, 1–2). Zaradi težje predvidljivosti tokov zasebnega kapitala, se je kmalu pojavila potreba po cilju, ki bi vključeval zgolj sredstva iz uradnih virov. Nobelov nagrajenec Jan Tinbergen je na podlagi makroekonomskih izračunov predlagal višino 0,75 odstotka BNP za koncesijske in nekoncesijske uradne tokove. Pearsonova komisija, imenovana s strani Svetovne banke, je na tej osnovi določila nov cilj za dvig višine koncesijskega dela uradnih tokov, tj. uradno razvojno pomoč, in sicer na »0,70 % BNP do leta 1975, v nobenem primeru pa ne kasneje kot leta 1980« (prav tam).

Vision International 2015). Uspeh bi bil prav gotovo večji, če bi donatorice držale obljubo in povečale razvojna sredstva.

Tudi znotraj Evropske unije (EU) se je leta 2005 petnajst članic v Evropskem soglasju o razvoju zavezalo, da bodo do leta 2015 povečale pomoč na 0,7 % BND; države, ki so v EU vstopile po letu 2002, pa naj bi si do takrat prizadevale povečati pomoč na 0,33 % BND (Evropska komisija 2006, tč. 23). Za uresničitev te zaveze bi bila potrebna veliko večja prizadevanja v večini držav članic.

Septembra 2015 so svetovni voditelji na vrhu OZN soglasno sprejeli Agendo 2030 za trajnostni razvoj (*Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*), ki med drugim za prvi cilj postavlja popolno izkorenitev skrajne revščine do leta 2030, tj. ljudi, ki živijo z manj kakor 1,25 USD na dan² (OZN 2015b, 15), ponovno pa izpostavlja cilj 0,7 % BND donatoric (OZN 2015b, 26).

Poleg obsega razvojne pomoči je pomembna tudi kakovost le-te. Od Pariške deklaracije³ dalje si mednarodna skupnost zastavlja cilje na področju večje učinkovitosti pomoči, kjer sta posebno pomembni zavezi donatoric iz Akre (2008) in Busana (2011)⁴, da bodo za dvig učinkovitosti razvojne pomoči zagotavljale informacije o tem, koliko pomoči lahko prejemnice pričakujejo in kdaj. Zagotavljanje stabilnosti in predvidljivosti višine sredstev lahko pomembno prispeva k večji učinkovitosti razvojne pomoči, saj se na ta način podpirajo dolgoročne strategije držav.

Tako se nahaja na eni strani globalna pripravljenost in splošna zaveza razvitih držav k pomoči državam v razvoju, ki ni zgolj ekonomska, ampak tudi moralna, medtem ko so na drugi strani posamezne donatorice, z vsemi svojimi posebnostmi, ki si nujnost izpolnjevanja te zaveze tako ali drugače interpretirajo. Svetovna gospodarska in finančna kriza je leta 2009 močno prizadela države donatorice, njihove proračune in

² Svetovna banka je sicer leta 2015 merilo absolutne revščine zvišala na 1,90 USD/dan (World Bank 2015).

³ Pariška deklaracija o učinkovitosti pomoči (*Paris Declaration on Aid Effectiveness*) je bila sprejeta na Visokem forumu v Parizu leta 2005 (World Bank 2005).

⁴ V Akri (Gana) je potekal Tretji forum na visoki ravni o učinkovitosti pomoči (*Third High-Level Forum on Aid Effectiveness*), v Busanu (Južna Koreja) pa Četrti forum na visoki ravni o učinkovitosti pomoči (*Fourth High-Level Forum on Aid Effectiveness*) (OECD 2008c in OECD 2011a).

predvsem pripravljenost spoštovati omenjeno zavezo. V nalogi bom ugotavljala, kaj vpliva na to, da so ene države pri tem učinkovitejše kot druge.

Moje raziskovalno vprašanje je, zakaj so v nekaterih državah večja nihanja razvojne pomoči oz. je njena višina bolj nepredvidljiva, kljub zavezi, da bodo k učinkovitosti razvojne pomoči prispevale prav s stabilnejšim financiranjem razvojne pomoči.

Na raziskovalno vprašanje bom odgovorila s študijo primera dveh držav, ki sta v obdobju po sprejetju zavez iz Akre in Busana ravnali diametralno nasprotno. Od leta 2009 je Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske (ZK) za razliko od mnogih drugih držav višino svoje razvojne pomoči močno povečalo, medtem ko jo je Nizozemska, tradicionalno ena največjih in najbolj konsistentnih donatoric, pomembno zmanjšala. S pomočjo metode analize bom poiskala vzroke, ki so vplivali na zmanjšanje oz. povečanje razvojnega financiranja v eni in drugi izbrani državi. Uporabljene raziskovalne metode bodo tako: analiza in interpretacija primarnih virov (sklepni dokumenti mednarodnih konferenc), analiza in interpretacija sekundarnih virov (akademske člankov, raziskav in knjig) ter študija primera.

Najprej bom na kratko definirala uradno razvojno pomoč, poiskala v teorijah mednarodnih odnosov razloge oz. motive, zakaj jo države dajejo in predstavila predvidljivost pomoči kot ene izmed zavez za dvig učinkovitosti razvojne pomoči donatoric. Iz obstoječih raziskav bom povzela glavne posledice velikih nihanj v višini pomoči. Nato bom predstavila gibanje višine uradne razvojne pomoči v času finančne krize, s poudarkom na Združenem kraljestvu in Nizozemski. Analizirala bom gospodarski situaciji teh dveh držav, politična sistema ter sistema mednarodnega razvojnega sodelovanja. Na koncu sledi odgovor na raziskovalno vprašanje, kaj je glavni razlog za razliko med državama, prav tako bom poskušala poiskati razlago v strokovni literaturi.

2 URADNA RAZVOJNA POMOČ

Razvojna pomoč je sintagma, ki se v strokovni literaturi ne uporablja enopomensko. Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD*) je ustanovila Odbor za razvojno pomoč (*Development Assistance Committee – DAC*), da nadzoruje razvojno sodelovanje držav članic OECD. Njihovo definicijo uradne razvojne pomoči (*Official Development Assistance – ODA*), najpogosteje zasledimo v strokovni literaturi in uporabljena je tudi v tej nalogi. Leta 1969 je DAC uradno razvojno pomoč opredelil tako (OECD 2016a):

- dajejo jo uradne agencije, vključno z državnimi in lokalnimi oblastmi ali njihovimi izvršnimi agencijami;
- cilj vsake transakcije je spodbujanje gospodarskega razvoja in blaginje v državah prejemnicah;
- ima delež koncesijskih sredstev vsaj 25 %.

Taka definicija pušča veliko manevrskega prostora. DAC poudarja pomen namere, tako da če je npr. šolnina dana s ciljem spodbujanja gospodarskega razvoja, se šteje kot ODA (Morris 2011). DAC iz definicije izključuje: vojaško pomoč (štejejo pa se stroški vojaških sil, ko pomagajo pri humanitarnih akcijah ali razvojnih projektih), mirovnike (zraven pa se šteje stroške izvrševanja mirovnih operacij na področju človekovih pravic, nadzorovanja volitev, rehabilitacije demobiliziranih vojakov, usposabljanja carinikov, policistov, svetovanja o stabilizaciji gospodarstva, repatriaciji, odstranjevanju orožja in min), protiterorističnih dejavnosti (te se največkrat osredotočajo na zaznano grožnjo, ne pa razvoj države prejemnice); vključuje pa stroške usposabljanja civilne policije (razen, če se usposabljanje nanaša na paravojaške dejavnosti, kot je na primer obveščevalna dejavnost proti terorizmu), družbene in kulturne programe (podpiranje muzejev, knjižnic, umetniških in glasbenih šol, športnih objektov – vse v smislu grajenja kapacitet države prejemnice), pomoč beguncem (stroški se upoštevajo prvih 12 mesecev po prihodu beguncev; štejejo se tudi vsi stroški, ki so povezani z eventualno repatriacijo), stroške povezane z jedrsko energijo (za miroljubne, ne vojaške namene) ter stroške raziskav (direktno povezanih s problematiko držav v razvoju) (OECD 2008a).

V središču definicije je torej motiv za pomoč, ne pa sama učinkovitost pomoči. Določanje motiva pa ni vedno preprosta naloga. Marsikaj je odprto za interpretacije, zato bi se bilo dobro k tej debati večkrat vrniti (Morris 2011).

3 TEORIJE MEDNARODNIH ODNOSOV

Dilema o razvoju današnjih prejemnic razvojne pomoči se je na globalni ravni mednarodnih odnosov pojavila po koncu druge svetovne vojne, ko so se bivše kolonije politično emancipirale (Benko 1997, 209). Kljub temu, da razvojna pomoč obstaja v tej obliki že od takrat, pa je še vedno predmet ostre debate dveh nasprotnih strani: kritikov in zagovornikov pomoči (Pankaj 2005, 104).

Tabela 3.1: Stališča zagovornikov in nasprotnikov razvojne pomoči

Pogled	Vidik <i>za razvojno pomoč</i>	Vidik <i>proti razvojni pomoči</i>
Mikro pogled: posledice za donatorice in prejemnice	Razvojna pomoč spodbuja rast in razvoj manj razvitih držav.	Rast in razvoj povzročajo notranji, ne zunanji dejavniki.
Makro pogled: posledice za mednarodne politike	Razvojna pomoč spodbuja mir, blaginjo, prijateljstvo in dobro ime med razvitimi in državami v razvoju.	Razvojna pomoč je vrsta subtilnega neoimperializma: vzdržuje neenake odnose med razvitimi državami in državami v razvoju.

Povzeto po: Pankaj (2005, 105).

Pri pojasnjevanju motivov donatoric si pomagamo s teorijami mednarodnih odnosov.

Zagovorniki idealistične teorije (Doyle 1986) v razvojni pomoči vidijo predvsem humanitarnost (Fuller 2002, 78). Poudarjajo sodelovanje med državami za skupen cilj

splošnega napredka ter moralno obvezo donatoric, da pomagajo manj razvitim državam. Ta argument podpirajo mnogi ekonomisti, politiki in multilateralne organizacije (Pankaj 2005, 117). Donatorice s pomočjo razvojne pomoči širijo demokracijo in človekove pravice ter vzdržujejo mir. Po tej logiki prejmejo države z najnižjimi dohodki na prebivalca največ pomoči (Gillisin drugi v Fuller 2002, 78). Bogate države omogočajo razvojno pomoč, ker si jo lahko privoščijo, medtem ko jo revnejše sprejemajo, ker jo potrebujejo (Tisch in Wallace 1994, 73). Razvojno sodelovanje predstavlja plemenit cilj.

Idealistična načela so tlakovala pot sistemu Združenih narodov in drugim mednarodnim organizacijam, ki imajo cilj vzdrževanje miru in gospodarsko rast. Primer kolektivne dejavnosti pri mednarodnem razvojnem sodelovanju je koordinacija med donatoricami v okviru OECD DAC (Tisch in Wallace 1994, 73). V Pariški deklaraciji so se med drugim zavezale k harmonizaciji, z namenom izogibanju podvajanja projektov, zmanjšanja transakcijskih stroškov in bolj učinkoviti pomoči (World Bank 2005, tč. 32).

Na drugi strani realisti, kot sta Morgenthau (1962) in Aron (1967), na mednarodne odnose gledajo diametralno nasprotno – z vidika preživetja, varnosti in moči. Funkcija države je zagotavljanje svoje lastne varnosti in zasledovanje lastnih interesov (Benko 1997, 66). Suverene države so sebične in tekmovalne, potreba po ščititvi suverenosti pa vodi tako njihove notranje kot zunanje politike (Tisch in Wallace 1994, 69). Države niso enakopravne in razvojna pomoč je sredstvo za vzdrževanje statusa quo. Bogate države pomagajo revnejšim, če slednje v zameno sprejmejo norme in pravila mednarodnega sistema, ki jih postavljajo prve, kar zagotavlja stabilnost. Bogate države si preko razvojne pomoči izboljšujejo položaj v svetovnem gospodarstvu, medtem ko si revne z njo krepijo svoja gospodarstva in vlade ter na ta način ščitijo svojo suverenost. Svoboda države pa se lahko sicer zmanjša, ko ta prejme razvojno pomoč, saj slednja poveže donatorice in prejemnice v mednarodno skupnost, obe skupini pa morata v interesu dobrih diplomatskih odnosov podpirati iluzijo suverenosti. Suverenost pa se lahko hitro ošibi ob upadu razvojnih sredstev (še zlasti tam, kjer pomoč predstavlja velik del BNP), saj lahko revščina vodi v nezmožnost nadzora nad gospodarskimi in socialnimi težavami (Tisch in Wallace 1994, 69–70).

Spremenljivke, ki pojasnjujejo dodelitev pomoči v realistični teoriji, so na primer: geografska razdalja med donatorico in prejemnico (povečevanje varnosti v državi donatorici preko izboljšanja ekonomskega položaja sosednjih držav in preprečevanje destabilizacije regije); bilateralna trgovina med državama; potencialna zveza med državama (pomoč uporabljena kot podkupnina ali instrument prepričevanja); boj za oblast med komunističnimi in kapitalističnimi državami (Pauselli 2013, 80–83).

Neorealisti (Keohane 1988; Waltz 1979) izhajajo iz enakih predpostavk, a največji pomen dajejo ekonomskim interesom. Donatorice razvojno pomoč uporabljajo na načine, da spodbujajo lastne gospodarske interese (Tuman in drugi v Fuller 2002, 79). Bolj verjetna bo zato pomoč državam, s katerimi so vzpostavljeni trgovinski odnosi – donatorice si ustvarjajo izvozne in investicijske priložnosti ter zagotavljajo dostop do surovin iz teh držav (Fuller 2002, 79). Ekonomska pomoč je bila pomembno diplomatsko in politično orožje v času hladne vojne, saj so se s pomočjo trgovine krepili zavezniki države, pridobile so se nevtralne države, slabili pa so se potencialni nasprotniki (Benko 1997, 266–267). Še zlasti manjše in srednje velike države so zelo odvisne od trgovine, tako da se lahko na ta način izvaja pritisk nanje in vpliva na ekonomske in družbene razmere pri njih (Benko 1997, 268–269).

Neomarksisti (Wallerstein 1995) prav tako poudarjajo ekonomske interese, vendar verjamejo, da je cilj donatoric povečevanje ekonomskega prepada med njimi in prejemnicami pomoči (Fuller 2002, 81). Neomarksizem predstavlja kritiko tako realizma kot idealizma in motive držav pojasnjuje v kontekstu kapitalistične ekonomije (Tisch in Wallace 1994, 75). Kapitalizem ustvarja tržni sistem, ki temelji na neenakomerni porazdelitvi bogastva in izkoriščanju. Razvojna pomoč je sredstvo nadzora s strani bogatih držav, s pomočjo katerega si zagotavljajo, da razvoj revnejših držav koristi njihovim lastnim gospodarstvom (Tisch in Wallace 1994, 76).

Konstruktivizem (Onuf 1994; Wendt 1999) poudarja konstrukcijo družbene realnosti – družbeno daje pomen materialnemu in koncepti, kot so moč, nacionalni interes, in varnostna dilema, so družbeno konstruirani skozi interakcijo držav na mednarodni ravni

in ne neizbežna posledica sistemskih struktur. Konstruktivisti raziskujejo vpliv, ki ga imajo ideje in norme na vedenje in interakcije med državami (in obratno), ter kako ideje tekmujejo z materialnimi interesi ali jih celo premagajo (Holsti 2004, 19). Razvojno sodelovanje je v tem primeru mogoče razložiti s pozitivno identifikacijo donatoric z prejemnicami. Ustvarjanje kolektivne identitete povzroča pritisk na bogate države, da izboljšajo pogoje za življenje revnejših. Sicer kršenje te norme ne pomeni sankcij, prinaša pa sramoto v očeh ostalih subjektov mednarodne skupnosti (Pauselli 2013, 87). Tudi mednarodne organizacije lahko ustvarijo norme, ki vplivajo na vedenje držav, npr. države so sprejele norme za vojskovanje, ki jih je predložil Mednarodni odbor rdečega križa (Jackson in Sörensen v Forsudd 2009, 7). Takšna norma je tudi zaveza povišati razvojno pomoč na 0,7% BNP, ki so jo vsaj nekatere države že ponotranjile, druge pa jo (vsaj na papirju) priznavajo kot nekaj, k čemur stremijo.

Ali, Banks in Parsons (2015) podprejo predvsem realistično teorijo v raziskavi, kjer ugotavljajo glavno motivacijo in kriterije dodelitve pomoči večih donatoric v obdobju hladne vojne in po njej. Prevladajoče determinante pomoči so geostrateški, varnostni, trgovinski in ekonomski interesi prejemnic, še posebej pri večjih bilateralnih donatoricah. Humanitarne in razvojne potrebe prejemnic so bile drugotnega pomena, razen v primeru nordijskih držav (Norveške, Danske, Švedske in Finske), Nizozemske in Kanade, ki sicer niso popolnoma brez lastnih interesov, vendar ti na razvojne politike vplivajo v manjši meri, in posledično lahko štejejo za dober zgled ostalim donatoricam (Ali in drugi 2015, 127).

Do podobnega zaključka v svoji primerjalni študiji pridejo Schraeder, Hook in Taylor, ki primerjajo razvojno sodelovanje Združene države Amerike, Japonske, Francije in Švedske v osemdesetih letih prejšnjega stoletja (Schraeder in drugi 1998, 320–322). Zaključujejo, da njihovi rezultati jasno ovržejo retoriko oblikovalcev politik, ki poskušajo prikazati pomoč kot altruistično sredstvo zunanje politike. Še več, tudi pri Švedski ne najdejo humanitarne povezave (negativna povezava med višino pomoči in BPD/per capita prejemnice), tako da pod vprašaj postavijo distinkcijo nordijskih držav od ostalih (prav tam).

Fuller (2002) razširja raziskavo Schraederja, Hooka in Taylorja še na devetdeseta leta. Konec hladne vojne je pomenil preobrat za motive donatoric. Tradicionalne vojaške namene je, na primer, zamenjal cilj regionalne stabilnosti (Fuller 2002, 77). Raziskovalci ugotavljajo, da dejanja vsake izmed držav podpirajo zmes dveh ali treh teorij, saj je izbor prejemnic kompleksen proces, ki se ga težko pojasni z enim samim motivom (Fuller 2002, 101).

Alesina in Dollar (2000, 1) primerjata donatorice glede na različne spremenljivke in navajata, da večina držav daje pomoč zaradi političnih in strateških razlogov. Stare kolonialne vezi med razvitimi državami in državami v razvoju so prav tako zelo pomemben motiv za pomoč.

Teorije ponujajo več različnih, tudi nasprotnih perspektiv. Argumente realizma lahko na primer uporabijo politiki, ko pripravljajo strategije bilateralnega razvojnega sodelovanja, po drugi strani pa idealistične predpostavke najboljše pojasnjujejo dejavnosti mednarodnih vladnih in nevladnih organizacij (Tisch in Wallace 1994, 73). Če se realizem osredotoča na strukturo mednarodnega sistema in interakcije posameznih držav znotraj njega, idealizem gleda na globalni sistem, ki ga upravljajo sodelujoče države (Tisch in Wallace 1994, 72).

Iz navedenih teorij je moč sklepati, da argumenti *za* pomoč izhajajo iz idealistične predpostavke, ki razvojno pomoč vidi kot sredstvo za dosego svetovnega miru, medtem ko imajo argumenti *proti* realističen vidik, saj se na pomoč gleda zgolj kot na sredstvo zunanje politike, kjer se pomoč uporablja za doseganje lastnih ciljev (ti pa ne nujno sovpadajo s cilji prejemnic).

Razsvetljeni lastni interes je besedna zveza, ki se je skovala v 90 letih prejšnjega stoletja, kljub temu, da ni šlo za nov koncept (Spitz in drugi 2013, 11). Zanj je bistveno zavedanje, da ima pomoč koristi tudi za donatorice: mednarodna trgovina, širjenje miru s pomočjo socialne harmonije in stabilnosti, pa tudi ideja, da lahko zgolj s sodelovanjem zavarujemo skupne dobrine, kot so čista voda in zrak, hrana ter ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Uporaba razvojne pomoči za doseganje političnih in gospodarskih interesov donatorice je torej uveljavljena mednarodna praksa, čeprav ne najglasneje priznana, saj se v uradnih razvojnih dokumentih izpostavljajo predvsem potrebe prejemnic (Bučar 2011, 736).

Naj bo motiv varnost, moč, vpliv, lastni ekonomski interes, želja po ugledu, občutek dolžnost do bivše kolonije, humanitarnost, globalni mir in stabilnost, razvojna pomoč je lahko pomembno sredstvo zunanje politike, ki ga države uporabljajo za doseganje svojih zunanjepolitičnih strategij.

4 PREDVIDLJIVOST – ENA IZMED ZAVEZ DONATORIC ZA VEČJO UČINKOVITOST RAZVOJNE POMOČI

Na začetku 21. stoletja je postalo jasno, da bo za spodbujanje splošnega trajnostnega razvoja potrebno gledati ne zgolj količine razvojne pomoči, temveč tudi način, na katerega se ta daje (OECD 2010b). Potreben je bil nov pristop k upravljanju sredstev, saj so se nekatere prakse donatoric izkazale kot problematične za prejemnice.

Izdatke za razvojno pomoč se težje upraviči v javnosti, če velja ta za neučinkovito. Zato države čedalje bolj stremijo k povečanju ne le pomoči same, temveč tudi k čim bolj učinkoviti izrabi teh sredstev. Predvidljivost razvojne pomoči je pri tem bistvenega pomena, saj lahko le na ta način prejemnice strateško načrtujejo njeno porabo in učinkovito izvršujejo vnaprej načrtovane dejavnosti, ki jih financirajo z razvojno pomočjo.

Sistem mednarodnega razvojnega sodelovanja se je razvil po drugi svetovni vojni, ko so Združene države Amerike z Marshallovim načrtom⁵ pomagale ponovno oživiti

⁵ Marshallov načrt oz. Program za obnovo Evrope (*European Recovery Program*) je bil prvi pomembnejši ameriški program pomoči. Med letoma 1948 in 1951 so ZDA s tehnično in finančno pomočjo sodelovale pri obnovi Evrope po drugi svetovni vojni in ji namenile okoli 13 milijard USD (OECD 2008b, 13). Glavni politični razlog je bil zaustavitev širjenja komunizma (OECD 2008b, 46). Že pri njem pa lahko opazimo, da

gospodarstva Zahodne Evrope. V času hladne vojne se je z razvojno pomočjo predvsem krepilo zavezništva. Po koncu hladne vojne pa se je namen preusmeril k odpravljanju revščine in spodbujanju razvoja. Donatorice so začele sodelovati med seboj, saj je bilo očitno, da delovanje vsake zase samo povečuje stroške in zmanjšuje učinkovitost pomoči (CSO Partnership 2012). Na ta način se je vzpostavilo gibanje za učinkovitost pomoči. Na konferenci Združenih narodov o financiranju za razvoj (Monterrey, 2002) so svetovni voditelji sklenili dogovor, imenovan Soglasje iz Monterreya, kjer je med drugim izraženo, da je »močna koordinacija makroekonomskih politik med vodilnimi industrialnimi državami kritična za večjo globalno stabilnost in zmanjšanje volatilnosti menjalnih tečajev, kar je bistvenega pomena tako za gospodarsko rast kot za zvišane in predvidljive finančne tokove državam v razvoju in državam z gospodarstvi v tranziciji (OZN 2002, tč. 54).« Gre za nekakšen zametek kasnejših zavez, saj države že priznavajo pomen predvidljivih finančnih sredstev za države v razvoju.

Evropski parlament je na podlagi te konference iz Monterreya kasneje (leta 2008) sprejel resolucijo o ukrepih na področju financiranja razvoja, v kateri »poudarja, da je treba najti ravnovesje glede prilagodljivosti pri posredovanju sredstev za sodelovanje, da ustrezajo spremenjenim razmeram, kot je povečevanje cen hrane, hkrati pa je nujno predvidljivo financiranje, ki partnerskim državam omogoča načrtovanje trajnostnega razvoja ter prilagoditev na podnebne spremembe in njihovo ublažitev« (Evropski parlament 2008, tč. 18). Prav tako je predvidljivost omenjena tudi v Evropskem soglasju o razvoju: »Za učinkovito pomoč je državam partnericam potrebna stabilna pomoč. Zato se je EU zavezala k bolj predvidljivim in trajnejšim mehanizmom pomoči« (Evropska komisija 2006, tč. 27).

Konferenci v Monterreyu je sledil forum v Rimu, kjer so se donatorice zavezale k boljši koordinaciji s prejemnicami (CSO Partnership 2012). Leta 2005 pa so voditelji v Parizu obsežneje in podrobneje zastavili načela, ki naj bi izboljšala učinkovitost pomoči, saj »prepoznavajo neuspeh na področju zagotavljanja predvidljivih in večletnih zavez«

je bil zasnovan z mislimi na lastne gospodarske interese donatorice, in sicer tako, da je omogočal čim večjo ekonomsko odvisnost zahodnoevropskih držav od ZDA (Benko 1997, 267).

(World Bank 2005, tč. 4, ii.). V deklaraciji so napisani tudi indikatorji napredka in cilji za leto 2010:

Donatorice se zavežejo k zagotavljanju zanesljivih indikativnih zavez pomoči čez večletni okvir in izplačevanju pomoči pravočasno in predvidljivo glede na dogovorjeno časovnico (World Bank 2005, tč. 26).

/.../

7. indikator: pomoč je bolj predvidljiva; Omenjen indikator: odstotek sproščenih izplačil glede na dogovorjen urnik na letni ali večletni ravni. Cilj: Prepoloviti vrzel – prepoloviti količino pomoči, ki ni dana znotraj fiskalnega leta, za katero je bila načrtovana (World Bank 2005, pogl. III).

Svetovni voditelji so se ponovno zbrali leta 2008 v Akri. Rezultat vrha je Akcijska agenda iz Akre, ki nadgrajuje Pariško deklaracijo o učinkovitosti pomoči z namenom pospeševanja sprememb na tem področju (CSO Partnership 2012).

Izboljšali bomo srednjeročno predvidljivost pomoči.

V Pariški deklaraciji smo se strinjali, da je večja predvidljivost tokov pomoči potrebna, da lahko države v razvoju učinkovito načrtujejo in upravljajo z njihovimi razvojnimi programi kratkoročno in srednjeročno. Prioritetno bomo storili naslednje korake, da izboljšamo predvidljivost pomoči:

/.../

b) Začenši zdaj bodo donatorice zagotavljale popolne in pravočasne informacije o letnih zvezah in dejanskih izplačilih, da bodo lahko države v razvoju v svoj proračun pravilno vnesle vse tokove pomoči.

c) Začenši zdaj bodo donatorice zagotavljale redne in pravočasne informacije o njihovih tri do petletnih načrtih porabe in/ali izvedbenih načrtih, z vsaj indikativnimi dodelitvami sredstev, ki jih bodo lahko države v razvoju integrirale v svoje srednjeročne načrtovanje in makroekonomske okvire. Donatorice bodo odpravile vse pomanjkljivosti, ki bi jih ovirale pri dajanju takih informacij.

d) Države v razvoju in donatorice bodo sodelovale na mednarodni ravni pri iskanju možnosti za izboljšanje srednjeročne predvidljivosti pomoči, vključno z razvijanjem orodij za merjenje le-te (OECD 2008c, tč. 26).

Naslednji vrh je bil v Busanu leta 2011, kjer pa udeleženske niso samo ponovile svojih zavez iz Pariza in Akre, temveč so se tudi dogovorile o konkretnih aktivnostih, ki bi pospešile njihovo implementacijo (OECD 2012). Ena izmed naučenih lekcij med Parizom in Busanom je bila potreba po nadzoru nad izpolnjevanjem zavez, s pomočjo katerega bi bile partnerice medsebojno odgovorne. Zato so bili v Busanu določeni trije procesi, ki omogočajo spremljanje izpolnjevanja obveznosti: vzpostavitev kazalnikov in ciljev na ravni države, ki so opredeljeni v skladu s prednostnimi nalogami države in na podlagi katerih se bo ocenjeval napredek posameznih akterjev; globalni okvir spremljanja s kazalniki in skupnimi cilji, ki bo omogočal primerjavo med državami in širil mednarodno odgovornost ter vzpostavitev "globalnega partnerstva za učinkovito razvojno sodelovanje", kot reprezentativnega foruma za nadzor in dajanje politične podpore.

Prav tako bomo delovali, da naredimo razvojno sodelovanje bolj predvidljivo po svoji naravi. Za ta namen bomo:

a) vsi ki smo se v Akcijski agendi iz Akre zavezali, da izboljšamo srednjeročno predvidljivost popolnoma izpolnili naše zaveze na tem področju, vpeljali reforme, kjer je to potrebno. Do leta 2013 bodo na voljo redni, pravočasni 3 do 5-letni indikativni načrti prihodnje porabe in/ali izvedbeni načrti kot dogovorjeno v Akri za vse države v razvoju, s katerimi poteka sodelovanje. Ostali akterji bodo državam v razvoju poskušali zagotoviti pravočasne in relevantne informacije o njihovih namenih glede prihodnjega srednjeročnega sodelovanja (OECD 2011a, tč. 24).

Edini redni mehanizem za sporočanje načrtov o porabi sredstev za bilateralno in multilateralno razvojno pomoč je vprašalnik o načrtih donatorjev za prihodnjo porabo (*Survey on Donors' Forward Spending Plans*), ki ga pripravlja DAC (OECD 2014). Vključuje načrte donatoric do tri leta naprej, vendar le za države, ki se strinjajo z javno

objavo. Ti načrti pa ne predstavljajo zavezujočih obvez, temveč so zgolj okvirni približki oz. ocene višine pomoči v prihodnosti.

V tem poglavju so bile predstavljene zaveze donatoric s ciljem povečevanja predvidljivosti pomoči. Skozi leta so postajale vedno bolj podrobne oz. razdelane, vzpostavili so se celo kazalniki, ki kažejo na učinkovito izpolnjevanje zavez. Spoštovanje teh obljub pa je odvisno od trenutne politične volje donatoric, saj ob njihovem neupoštevanju niso predvidene nobenih sankcije. V naslednjem poglavju sledi odgovor na vprašanje, zakaj pa je predvidljivost pomoči sploh tako pomembna.

5 NEPREDVIDLJIVOST IN VOLATILNOST RAZVOJNE POMOČI

Razvojna pomoč je predvidljiva, ko so partnerske države prepričane glede vsote in urnika izplačil, ki jih bodo prejele; taka pomoč vsebuje dve komplementarni dimenziji: transparentnost, tj. pravočasne in dovolj podrobne informacije, in zanesljivost, tj. dejansko izpolnjevanje obljub oz. zavez (OECD 2011b, 7).

Predvidljivost je do neke mere povezana s pojmom nihanja oz. volatilnosti pomoči, npr. nizka predvidljivost lahko pomeni večja nihanja pomoči. Vendar pa volatilnost sama po sebi ne pomeni neučinkovite pomoči, saj je lahko hkrati volatilna in predvidljiva (kot je npr. vnaprej načrtovano visoko zvišanje pomoči ali hiter odgovor na naravno katastrofo). Torej volatilnost ni nujno slaba stvar za prejemnico. Po drugi strani pa nizka predvidljivost ustvarja potrebo države po prilagajanju potrošnje kot odgovor na »finančno presenečenje« in ima zato inherentne destabilizirajoče značilnosti (Celasun in Walliser 2007, 3).

Do volatilnosti pride iz različnih razlogov. Če na strani prejemnic nastopijo določene spremembe institucij ali politik, se donatorice lahko nanje odzovejo s spremenjeno količino pomoči, kar pa se še potencira, če takšni posamezni odločitvi čredno sledijo še ostale donatorice (Desai in Kharas 2010, 2). Do zmanjšanja količine pomoči lahko pride zaradi povečanja koruptivnosti vlade, medtem ko se pomoč lahko zviša za kakšno

reformno vlado po večjem konfliktu – taka volatilitnost se ne šteje za slabo (Kharas 2008, 2).

OECD (2011b, 21–22) opozarja na slab napredek na tem področju, saj obstajajo številne raziskave, ki dokazujejo očitne negativne vplive nepredvidljivosti pomoči na:

- agregatno fiskalno upravljanje (težave z denarnimi sredstvi, ki vodijo v drago izposojanje, potencialno pa so lahko tudi makroekonomske posledice za privatni sektor);
- na strateško dodelitev (nižajo se domače investicije, zvišujejo se stroški in nižja se učinkovitost preko negativnega vpliva na operativno izplačevanje doma financiranih izdatkov);
- operativno upravljanje (nepotrebni transakcijski stroški).

Celasun in Walliser (2007, 1) ugotavljata, da nizka stopnja predvidljivosti pomoči povečuje potrebo po prilagajanju potrošnje države prejemnice in njenih investicijskih načrtov, kar ima potencialno škodljive učinke na cilje finančnih tokov pomoči. Lensink in Morrissey (1999, 22) prav tako zaključujeta, da nepredvidljivost pomoči dosledno značilno negativno vpliva na gospodarsko rast. Opozarjata tudi, da pogojevana pomoč vodi v negotovost in tako se njena učinkovitost zniža. Tudi Kharas (2008, 2) navaja, da na makroekonomski ravni, nihanje pomoči povzroča nihanje nekaterih agregatnih spremenljivk, kot so inflacija, menjalni tečaj ali fiskalna politika, kar vse zmanjšuje agregatno rast.

Chervin in van Wijnbergen (2010, 27) raziskujeta točno, kakšen učinek ima volatilitnost na gospodarsko rast (neodvisno od same količine pomoči) v raziskavi 155-ih držav v obdobju 1966 – 2001. Ugotavljata, da je le-ta negativen, medtem ko ima pomoč sama pozitiven vpliv na gospodarsko rast. Najdeta tudi pozitivno korelacijo med pomočjo in potrošnjo ter negativno med volatilitnostjo in potrošnjo.

Bulir in Hamann (2008, 2048) v svoji raziskavi merita nestabilnost in ugotavljata, da je volatilitnost tokov pomoči veliko večja kot volatilitnost domačih dohodkov. Še posebej v najrevnejših državah, ki so najbolj odvisne od pomoči, nepredvidljivost vodi v težje

makroekonomsko upravljanje. Zaznan učinek pomoči je bil procikličen, saj pomoč ni uspela delovati kot stabilizirajoča sila ali mehanizem za zavarovanje. To pomeni, da ni pomagala pri spopadanju z velikimi negativnimi dohodkovnimi šoki. Na primer, od 14 primerov negativnih šokov BNP (5 % ali več), je bil samo v enem primeru ugotovljen pozitiven učinek hkratnega dviga pomoči (Bulir in Hamann 2008, 2061). Avtorja dodajata, da edini cilj pomoči ni izključno zagotavljanje stabilnega dotoka denarja ali zaščita prejemnice pred zunanjimi šoki, saj bodo po vsej verjetnosti nekatere države imele korist od prvega, nekatere od drugega. Kljub temu pa verjameta, da bi bil (glede na trenutne politike) stabilen finančni tok velik napredek.

Pomembno je, da se pomaga revnejšim državam tako, da imajo te največ koristi od pomoči – proticiklično. Kar pomeni, da naj donatorice poiščejo načine, da se bodo odzivale hitreje in učinkovitejše na velike negativne šoke. Prejemnice pa naj do takrat prevzamejo konservativne fiskalne politike, vključno s krepitvijo domačega proračuna. Prav tako potrebujejo podporo mednarodnih finančnih institucij pri oblikovanju mednarodnih rezerv, s katerimi bi lahko nadomestile primanjkljaje v razvojni pomoči (Bulir in Hamann 2008, 2062).

S tem se ne strinjata Agenor in Aizenman (2007, 15–16), ki trdita, da bi sam obstoj takih rezerv potencialno negativno vplival na prihodnje zaveze donatoric, kar pa bi nato zmanjšalo motivacijo prejemnic za dvig davkov in vzdrževanja načrtov potrošnje na zaželeni ravni za spodbudo gospodarstva. Morda bi se te negativne učinke na vedenje posamezne donatorice lahko ublažilo z večjo koordinacijo donatoric ali skupno zunanjo agencijo.

Agenor in Aizenman (2007, 9) dodajata, da ne samo da volatilitetnost zaostruje vpliv makroekonomskih šokov, temveč prispeva tudi k pasti revščine, saj npr. nižja pričakovane profite, ki so povezani z moderno tehnologijo in zato se gospodarstvo ne razvija. Vpliva torej direktno (ker se donatorice zavežejo za določene projekte) ali skozi učinek na javno potrošnjo. Rezultati tako podpirajo tudi sklepe raziskave Koseja, Prasada in Terronesa (v Agenor in Aizenman 2007, 15), ki kažejo, da ima volatilitetnost v javni potrošnji negativen vpliv na gospodarsko rast. Zvišanje volatilitetnosti bi lahko

vodilo v potrebo po zvišanju davkov, vendar v praksi je to težje izvedljivo zaradi raznih političnih in administrativnih ovir, tako da volatilitnost dejansko ovira mobilizacijo sredstev.

Hudson in Mosley (2007, 19–20) navajata, da ukrepi, ki krepijo zaupanje med donatoricami in prejemnicami zmanjšujejo volatilitnost. Donatorice se na vsako nedoseženo merilo uspešnosti ne odzovejo takoj z umikom financiranja. Volatilitnost je višja, če se zmanjša število donatoric v posamezni državi prejemnici oziroma postaja njeno politično okolje bolj spremenljivo. Avtorja delita razvojno pomoč na *reaktivno* (na primer v primeru gospodarske krize ali nenadnega padca cen blaga) ter *proaktivno* (načrtovan program dejavnosti, na primer tehnična pomoč), pri čemer je prva veliko bolj podvržena volatilitnosti.

Kharas (2008, 1) ugotavlja, da je izguba pomoči zaradi volatilitnosti med 15 in 20 odstotki celotne vrednosti pomoči v zadnjih letih. S perspektive prejemnice to pomeni 1,9 odstotka BNP, na posamezni ameriški dolar pomoči pa med 0,07 USD in 0,28 USD, odvisno od donatorice. Kharas ocenjuje, da je sistem razvojne pomoči od leta 1970 ustvaril približno enak negativni dohodkovni šok državam v razvoju, kot so ga svetovni vojni in velika depresija skupaj povzročile razvitim državam.

Razloge za volatilitnost je potrebno reševati sistemsko (Bulir in Hamann 2008, 2050). Za udejanjanje zavez o predvidljivosti je potrebna osredotočena politična volja prejemnic in donatoric ter ustrezna kadrovska podpora (OECD 2011b, 51). Pomembno je tudi, da so informacije javno dostopne (ne samo prejemnicam).

Potrebno bi bilo odpraviti tehnične neučinkovitosti, ki vplivajo na nepredvidljivost, na primer neusklajenost proračunskega leta med donatorico in prejemnico ter strukturne ovire, kot je donatoričin ciklus sprejemanja odločitev, ciklus polnitve sredstev, sistem upravljanja javnih financ prejemnice, način uporabe načela pogojevanja (prav tam).

Predvidljivost ni cilj sam po sebi, ampak zgolj sredstvo za dosego večje učinkovitosti. Mnoge raziskave potrjujejo, da nepredvidljivost ne samo zmanjša učinkovitost izrabe pomoči, temveč celo negativno vpliva na gospodarsko rast prejemnice. Nespoštovanje

danih zavez ima torej resne posledice. V naslednjem poglavju sledi odgovor na vprašanje, kako na izpolnjevanje zavez vpliva gospodarska kriza.

6 RAZVOJNA POMOČ V ČASU FINANČNE KRIZE

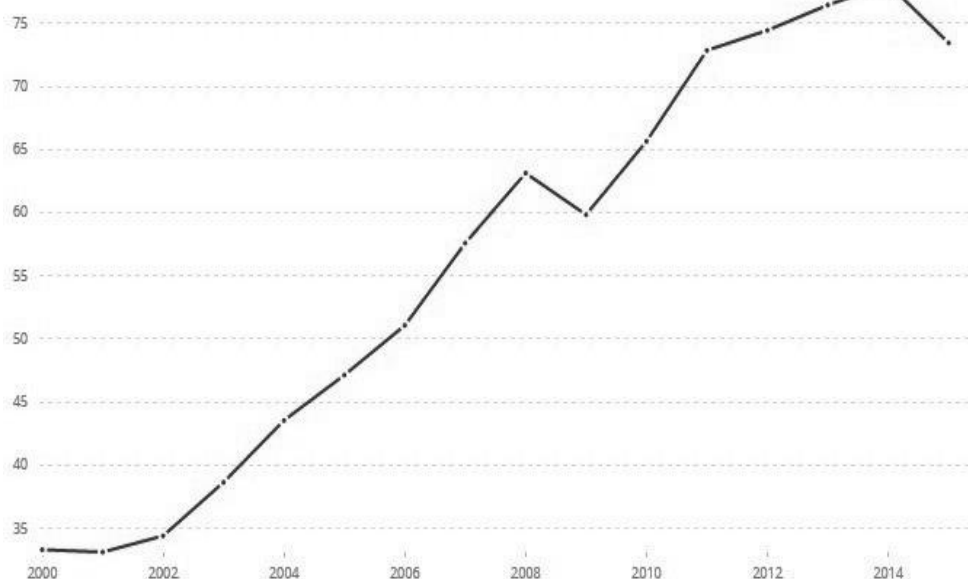
Do finančne krize je prišlo najprej v Združenih državah Amerike. Dobra gospodarska rast in nizke obrestne mere so vodile k velikemu številu hipotekarnih posojil. Banke so ravnale zelo tvegano, saj so jih dodeljevala tudi strankam z nizko kreditno sposobnostjo (Jakopin 2012, 128). Število posojil je rastlo, prav tako pa cene nepremičnin. Zaradi variabilnih obrestnih mer so po dvigu referenčne obrestne mere pri prebivalcih nastopile težave z odplačevanjem hipoteke (Opara 2010, 38). Znižalo se je povpraševanje po nepremičninah ter posledično cene le-teh, ki so bile nižje od hipotek. Kreditorejmalci so prenehali s plačevanjem obveznosti, kar je vodilo do ogromnih izgub bank. Iz ZDA pa se je kriza razširila tudi v Evropo in finančna kriza je leta 2008 vodila v globalno gospodarsko krizo.

Krize v bančnem sektorju lahko precej zanesljivo napovedujejo nižjo razvojno pomoč, potencialno celo več let po koncu krize. Dang, Knack in Rogers (2013, 238) v svoji raziskavi preteklih bančnih kriz (med letoma 1977 in 2010) ugotavljajo, da je pomoč pet let po krizi za okoli 18 % nižja kot bi bila, če do krize ne bi prišlo. Najnižjo točko upadanja pomoč doseže po dvanajstih letih, ko upade za okoli 28 %. Sicer na podlagi tega ni mogoče napovedati posledic zadnje krize, saj bi bilo potrebno preučiti skupni učinek številnih spremenljivk, ki določajo višino pomoči. Reinhart in Rogoff (v Dang in drugi 2013, 246) pojasnjujeta, zakaj imajo velike bančne krize tako velike in dolgoročne posledice. Kriza predstavlja ogromen šok za dohodek države, ki preide od naraščanja za povprečno 3 % letno k upadanju za okoli 3 % letno v prvih treh krize. Države so obremenjene s plačili za reševanje bank, kot tudi s spopadanjem z drugimi posledicami nastale gospodarske krize, kar povzroča povečanje javnega dolga, v povprečju za 86 % v prvih treh letih krize. Javno zadolževanje je torej glavna posledica takih kriz. Faini (v Dang in drugi 2013, 246) pa ugotavlja, da velik javni dolg napoveduje zmanjšanje izdatkov za pomoč.

Če bi do gospodarske krize prišlo v eni donatorici in bi ta znižala svoja razvojna sredstva, bi jih lahko nadomestile preostale donatorice s povečanjem svojih (Dang in drugi 2013, 247). V primeru svetovne gospodarske recesije pa ni neprizadetih držav in je toliko težje najti kakšno, ki bi bila zmožna in pripravljena nadomestiti izpad sredstev. Evropska komisija je opozorila na potencialen pojav kolektivne krivde, kjer je večja verjetnost, da bo posamezna država lažje znižala izdatke za pomoč, če to počnejo tudi vse ostale, saj na ta način ne bo izpostavljena (Hallet 2009, 1).

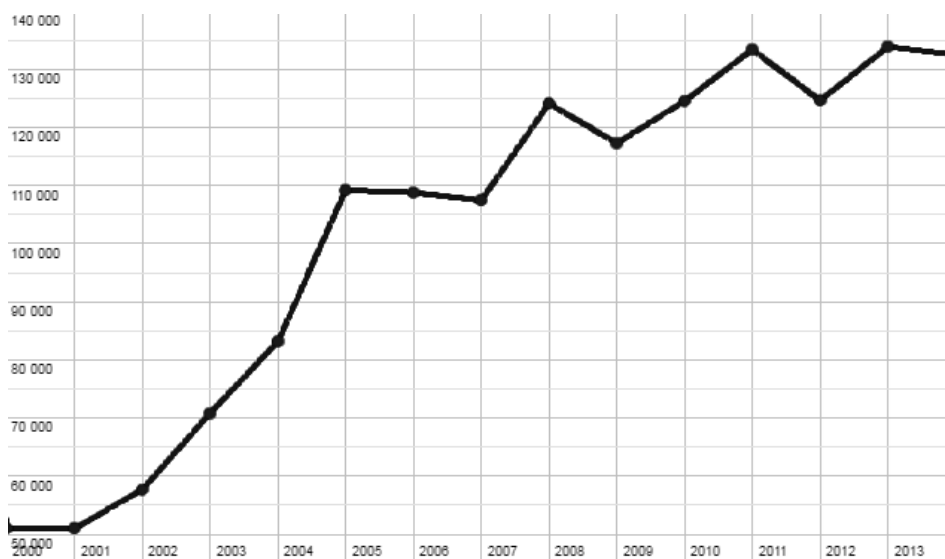
V obdobju recesije dejansko ni potrebno zelo visoko povečanje pomoči za približevanje cilju 0,7 % BND, saj bi že samo ohranjanje absolutnega zneska pomoči pomenilo višji procent v odnosu do BND.

Graf 6.1: BDP, svet, v trilijonih USD, trenutne cene

Vir: The World Bank (2016a).

Graf 6.2: ODA, neto izplačila, članice DAC, v milijonih USD, stalne cene, 2014

Vir: OECD (2016č).

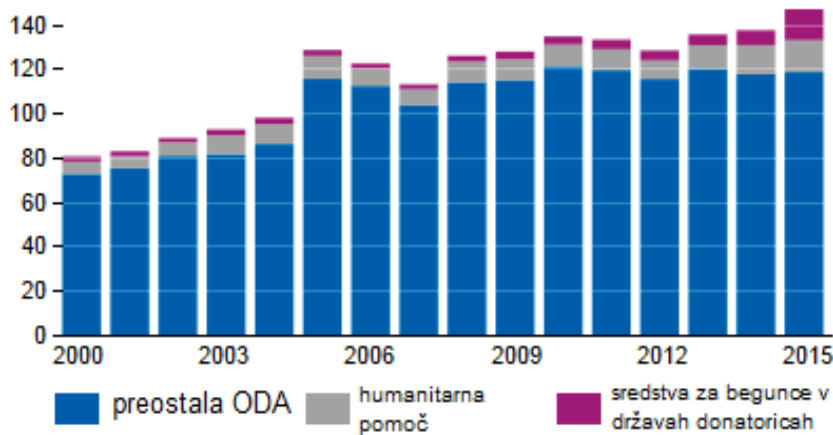
Upad ekonomske aktivnosti med 2007 in 2009 je znižal gospodarsko rast večih držav v razvoju na vseh kontinentih. Vzrok za to so bili nižja potrošnja, manj investicij, manj pošiljk denarja v domovino delavcev migrantov, manj izvoza in nižje cene za uvozne artikle iz držav v razvoju (Addison in drugi v Gravier-Rymaszewska 2012, 1). Gravier-Rymaszewska (2012, 42) odgovarja na vprašanje, kako se donatorice odzovejo na makroekonomske šoke, na kak način prilagodijo svoj proračun za pomoč. Kriza vpliva na trend dajanja pomoči na dva načina: direktno preko zmanjšanja dohodkov in posredno z zviševanjem fiskalnih stroškov preko menjalnega tečaja in finančne volatilnosti.

Dang in drugi (2013, 245) navajajo, da donatorice zmanjšajo pomoč selektivno, in sicer raje produktivnim sektorjem, kot sta infrastruktura in finance ali pa splošno proračunsko podporo. Po drugi strani javnost bolj podpira ranljivejše skupine in zato se ohranja humanitarna pomoč npr. pri naravnih katastrofah ali pa podpora programom osnovnega izobraževanja in zdravja. Vendar pa njihova raziskava potrjuje to zgolj za obveze donatoric, ne pa tudi za dejanska izplačila.

Taka gibanja so konsistentna tudi z zadnjimi podatki OECD (2016b), kjer se višina uradne razvojne pomoči spet nekoliko viša, vendar je treba poudariti, da velik odstotek

tega povišanja predstavljajo izdatki donatoric za begunce. Od leta 2014 do 2015 se je pomoč članic DAC povečala za 5,6 %, vendar če iz tega izvzamemo izdatke za begunce, se je povečala le za 1,7 % (Graf 6.3).

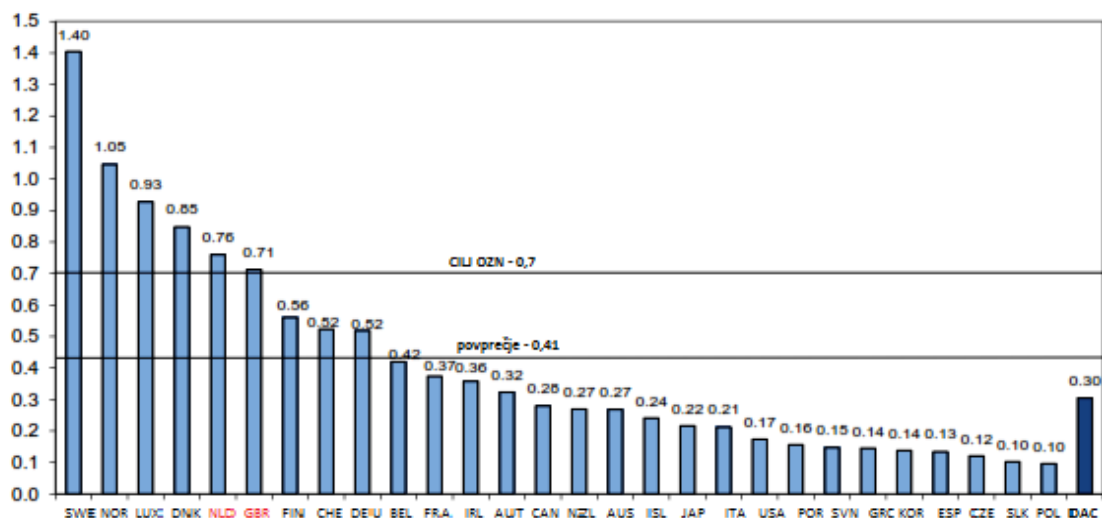
Graf 6.3: Delež ODE namenjen beguncem v državah donatoricah; neto ODA v milijardah USD, konstantne cene

Vir: OECD (2016b).

Kriza je torej vplivala na zmanjšanje razvojne pomoči in na splošno upočasnila trend rasti deleža, ki ga donatorice namenjajo državam v razvoju. V letu 2015 je bilo povprečje 0,41 % BND, kar je precej daleč od danih zavez (Graf 6.4).

Graf 6.4: Neto ODA kot % BND članic DAC, 2015

Vir: OECD (2016c).

Nenadno zmanjšanje pomoči za najmanj 0,5 % BDP več kot podvoji možnosti nasilnih konfliktov v povprečni državi (Nielsen in drugi v Dang in drugi 2013, 232). Pomoč na področju izobraževanja, zdravja in civilne družbe pomembno zmanjša možnost pojava terorističnih dejanj, in sicer povečanje pomoči za en standardni odklon zmanjša teroristične napade v povprečju za 71 % (Young in Findley v Dang in drugi 2013, 232). Vsako zmanjšanje pomoči lahko ima resne posledice.

Pomembno se je zavedati, da razvite države dajejo marginalen delež svojega BND v obliki razvojne pomoči (do enega odstotka), mnogim državam v razvoju pa le-ta predstavlja ogromen delež njihovega BND; tako je leta 2009 razvojna pomoč predstavljala kar 70 % BND Liberije (Gravier-Rymaszewska 2012, 3).

V obdobju krize so visoki proračunski primanjkljaji vodili v zmanjšanje izdatkov držav za razvojno pomoč. Zaradi nižje gospodarske rasti bi se količina razvojne pomoči tako ali tako znižala, tudi če bi države ohranile enak odstotek BND, ki ga namenjajo razvojni pomoči. Veliko držav pa je tudi znižalo odstotek, saj so preusmerile sredstva k reševanju domačih težav, kot je na primer brezposelnost. Izdatki za razvojno pomoč v zaostrenih finančnih razmerah, v katere vodi kriza, še ostreje tekmujejo z izdatki za domače programe. V naslednjih dveh poglavjih bom preverila, kako sta to dilemo reševali Nizozemska in Združeno kraljestvo.

7 NIZOZEMSKA

Ustanovljena je bila po razglasitvi neodvisnosti od Španije leta 1579 (CIA 2016a). Skozi naslednje stoletje je postajala vse bolj pomembna pomorska, trgovinska in kolonialna sila. Leta 1815 je bilo po koncu tridesetletne francoske okupacije ustanovljena kraljevina, Belgija pa se je leta 1830 odcepila in ustanovila svojo kraljevino. V prvi svetovni vojni je Nizozemska ostala nevtralna, ni pa se izognila nemški okupaciji v drugi svetovni vojni. Je ustanovna članica EU in zveze NATO (CIA 2016a).

Dolgo časa je bila znana po strpnosti, individualizmu, sožitju različnih verskih skupnosti ter strogi ločnici med cerkvijo in državo. V Evropi je pred drugimi državami legalizirala splav, marihuano, prostitucijo, poroke homoseksualcev in evtanazijo (Horvat 2011). Kot bivša kolonialna sila je bila odprta do priseljencev iz svojih kolonij. V zadnjem času pa so nizozemska liberalna načela pod vprašajem: iz strpne multikulturne in progresivne družbe počasi prehaja v konzervativno (Dekker in Den Ridder v Spitz in drugi 2013, 6). Nova neoliberalna in konservativna ideologija s ksenofobnimi primesmi lahko očitno hitro uniči vrednote in lastnosti, ki so rezultat desetletnega ali celo stoletnega ustvarjanja odprte družbe (Horvat 2011).

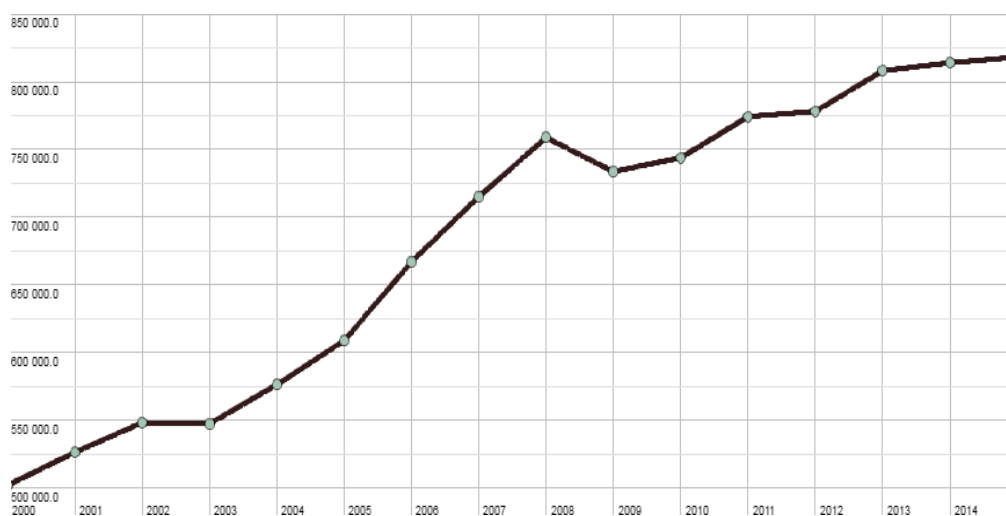
7.1 GOSPODARSTVO V ČASU KRIZE

Ob nastopu finančne krize je morala vlada sprejeti ukrepe za stimulacijo gospodarstva, ki so vodili v proračunski deficit (Government of the Netherlands 2016b). V letih 2009 in 2010 je bilo 6 milijard evrov namenjenih za boj s posledicami krize na področjih zaposlovanja, gradbeništva, trajnostnega gospodarstva in stanovanjskega trga. Kreditna kriza je pokazala potrebo po reformi finančnega sektorja. Finančne institucije niso imele dovolj rezerv in premalo vpogleda v svoja tveganja, prav tako se je pokazal pomanjkljiv nadzor nad njimi. Vlada je morala preprečiti kolaps bančnega sistema, zato je leta 2008 zagotovila 20 milijard evrov za dokapitalizacijo bank in zavarovalnic. Za razliko od leta 2008, ko je imela proračunski presežek v višini 0,7 % BDP, je leta 2010 primanjkljaj znašal 5,3 % BDP (CIA 2016a). Po varčevalnih ukrepih in strukturnih reformah z namenom izboljšanja javnih financ, je primanjkljaj konec leta 2015 padel na 2 % BDP.

Nizozemska je zelo odvisna od izvoza in uvoza⁶ – tudi iz držav, ki jim namenja razvojno pomoč. Po BDP-ju na prebivalca je na trinajstem mestu na svetu in šestem v EU. Graf 7.1 prikazuje upad BDP kot posledico gospodarske krize.

⁶ Glede na vpetost v mednarodno trgovino in preostale tokove kapitala, informacij in ljudi je celo najbolj globalno povezana država na svetu (Ghemawat in Altman v Spitz in drugi 2013, 26).

Graf 7.1: BDP Nizozemske v milijonih EUR, trenutne cene

Vir: OECD (2016č).

7.2 POLITIČNI SISTEM

Nizozemska je ustavna parlamentarna monarhija in decentralizirana demokratična država. V zadnjih nekaj letih se je politično prizorišče precej spremenilo. Od začetka novega tisočletja so nacionalne volitve na Nizozemskem potekale že petkrat.

Glavne politične stranke so Liberalna stranka (VVD), Delavska stranka (PvdA), Stranka za svobodo (PVV), Socialistična stranka (SP), Krščanski demokrati (CDA) in Napredni liberalni demokrati (D66). Krščanski demokrati in Delavska stranka sta bili tradicionalno odločilni stranka pri tvorjenju vlade, v zadnjem času pa je prišlo do porasta populizma in nesredinskih strank, kot sta Stranka za svobodo in Socialistična stranka. Desničarski politik Geert Wilders je izkoristil obdobje krize in s Stranko za svobodo PVV, ki je na volitvah 2010 doživela najvišjo rast podpore, dobil kar 15 % glasov (RTVSLO 2010). PVV je nato podpirala manjšinsko vlado VVD in CDA za zagotovitev večine v parlamentu. Na spletni strani stranke so se pojavljala vprašanja, kot je: »Ali ste izgubili službo zaradi Poljakov, Bolgarov, Romunov ali drugih Srednjeali Vzhodnoevropejcev (STA 2012)?« Leta 2012 je PVV odrekla podporo vladi po propadlih pogajanjih glede proračuna in sledila je politična kriza ter nove volitve, na katerih pa je PVV izgubila nekaj sedežev (za razliko od prejšnje »učinkovitejšee«

predvolilne kampanje glavni poudarek ni bil na islamu, temveč Evropski uniji in evru), vlado pa sta sestavili VVD, liberalci, in PvdA, laburisti (Žerjavič 2012). Že kmalu po volitvah je zavladovalo splošno nezadovoljstvo z varčevalnim paketom, še zlasti pa srednji in premožni sloj (volivci VVD) ni odobral določbe, da se bodo premije zdravstvenega zavarovanja izračunavale glede na višino dohodka, kar je vodilo v močan padec podpore vlade (Siol 2012). Leta 2017 bodo nove volitve in avgusta 2016 po javnomnenjskih anketah vodi prav Wilders zaradi nezadovoljstva javnosti z ravnanjem vlade ob begunski krizi, saj si nabira podporo z obljubami, da bo v primeru zmage prepovedal koran, zaprl vse mošeje in islamske šole, ustavil imigracijo iz islamskih držav, Nizozemska pa bo sledila britanskemu zgledu in izstopila iz EU (Parfitt 2016).

Laburisti in liberalci imajo precej nasprotujoča pogleda na številna vprašanja, med drugim tudi na razvojno pomoč (Rahman 2014, 252–253). Kljub večini v parlamentu pa sta vladni stranki v manjšini v senatu, ki mora prav tako sprejeti zakone. Za učinkovito vladanje je tako nujno tvorjenje ad hoc koalicij s preostalimi strankami. Pod vplivom PVV je VVD v predvolilni kampanji obljubljala zmanjšanje sredstev za razvojno pomoč za 3 milijarde evrov, medtem ko si je PvdA želela povečanja nazaj na 0,8% BND. Rezultat pogajanj so bili rezi v letni višini 750 milijonov evrov, poleg tega se za ODO štejejo tudi sredstva, namenjena klimatskim spremembam (letno cca. 200 milijonov evrov), mednarodnim dogovorom o ločevanju teh sredstev navkljub.

Wilders je izkoristil težke gospodarske razmere in se povzpел v političnem prostoru. Vlada je za pridobitev njegove podpore morala sklepati kompromise in upoštevati njegove predloge za sprejem zakonodaje, naravnane proti manjšinam, npr. proti priseljencem in muslimanskim skupnostim na Nizozemskem (Horvat 2011).

7.3 MEDNARODNO RAZVOJNO SODELOVANJE NIZOZEMSKÉ

Nizozemska je postala donatorica razvojne pomoči leta 1949, sprva v obliki pošiljanja strokovnjakov državam v razvoju preko OZN (Spitz in drugi 2013, 9). Javnost je razvojno pomoč dojemala kot sredstvo za gospodarsko in moralno rekonstrukcijo družbe po drugi svetovni vojni. Še posebej pozitiven odnos do pomoči pa so Nizozemci imeli zaradi pomoči, ki so jo sami prejeli po veliki poplavi leta 1953.

Prva od velikih nevladnih razvojnih organizacij, Novib, je bila ustanovljena leta 1958 in v šestdesetih letih se je začelo državno sofinanciranje nevladnih programov (Spitz in drugi 2013, 10). Podeljevanje pomoči je bilo kljub relativni svobodi NVO-jev povezano z razvojnimi politikami vladajočih strank.

Nizozemska zunanja politika je v prvih dveh desetletjih temeljila bolj na lastnih gospodarskih interesih, od šestdesetih in sedemdesetih let dalje pa je pomembnejši postal občutek moralne dolžnosti in geostrateški razlogi so le redko bistveno vplivali na področje razvojnega sodelovanja (Spitz in drugi 2013, 10–11). Pomembne so postale človekove pravice ter zmanjšanje neenakosti in prepada med revnimi in bogatimi. Za takrat popularno teorijo odvisnosti je revščina rezultat nepravilnih mednarodnih odnosov in bogate države glavni krivec za nastalo stanje. V tistem obdobju se je odprla veriga pravičnih trgovin. Jan Pronk iz Delavske stranke je postal minister za razvojno sodelovanje v levosredinski vladi (1973 – 1977) in pod njim je Nizozemska postala ena izmed petih držav, ki je za razvojno pomoč namenila 0,7 % BNP.

Nizozemska je podpirala prizadevanja po osamosvojitvi v Latinski Ameriki, Aziji in Afriki tudi s sredstvi za razvojno pomoč (ilegalni) opoziciji. (Spitz in drugi 2013, 11–12). Velik poudarek je dajala civilnim kanalom dajanja pomoči preko NVO in na ta način so bile bolj upoštewane želje partnerskih organizacij v državah prejemnicah (t.i. pristop od spodaj navzgor), kar je vplivalo na dojetje Nizozemske kot manjše države brez skritih geopolitičnih namenov v ozadju dajanja pomoči. V 70-tih letih se je proračun za razvojno pomoč postopoma povečeval, v 80-tih pa je padel pod vpliv takratnega prevladujočega ekonomskega razmišljanja konservativnih svetovnih

voditeljev, kot sta bila ameriški predsednik Reagan in britanska premierka Thatcherjeva ter institucij Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada, ki so kot del programov strukturnega prilaganja prejemnic pomoči (*structural adjustment programmes – SAP*) vpeljevali reze v razvojno pomoč.

V 90-tih letih je Pronk ponovno postal minister za razvojno sodelovanje v optimističnem ozračju konca hladne vojne, ki bi lahko vodilo k preusmeritvi sredstev za obrambo k bolj miroljubnim sredstvom zunanje politike (Spitz in drugi 2013, 12). Pojavila se je ideja o trajnostnem razvoju, nizozemska razvojna politika pa se je razvijala v skladu z Razvojnimi cilji tisočletja. Po začetku vojne proti terorizmu je takratna ministrica van Ardenne predstavila t.i. »nizozemski pristop« treh D-jev (obramba, diplomacija, razvoj oz. »*defence, diplomacy, development*«), ki se je osredotočal na države v konfliktu. Vendar pa so se hkrati začele pojavljati vedno večje kritike razvojnega sodelovanja, ki so pod vprašaj postavljale njegovo učinkovitost, še zlasti s strani hitro rastočih strank PVV in VVD. Neodvisno vladno svetovalno telo Znanstveni svet za vladne politike je predlagalo temeljito spremembo razvojne politike, v njen center se je (ponovno) vrnila gospodarska diplomacija – manjše število držav, povezava z nizozemskimi interesi, od družbenega k gospodarskemu razvoju (prav tam). Začeli so se rezi v razvojni proračun.

Kljub temu, da se je racionaliziralo zmanjšanje sredstev s pojavom krize, prejšnje recesije niso vodile v posebne reze razvojnih sredstev (Spitz in drugi 2013, 13–14). Nizozemsko gospodarstvo je bilo v zadnjih desetletjih v krizi v letih 1974/75, 1981/82, 1991/93, 2001/03, 2008/09, 2011/12, vendar se pred letom 2013 višina pomoči nikoli ni spustila pod 0,7% BNP. Mednarodno razvojno sodelovanje Nizozemske je tako na kritičnem razpotju. Ker slovi po svojih prizadevanjih po razvojnih sporazumih, skladnih razvojnih politikah in koordinaciji donatoric (Spitz in drugi 2013, 6), je bila kljub svetovni finančni krizi odločitev o znižanju pomoči še toliko bolj presenetljiva,.

Prav Nizozemec, Jan Tinbergen, dobitnik Nobelove nagrade, je predlagal numerični cilj za mednarodno razvojno sodelovanje, ta je vodil do cilja OZN 0,7 % (Spitz in drugi

2013, 16). Bil je tudi ustanovitelj in prvi direktor Biroja za analizo ekonomskih politik; poudarjal je, da bi razvojna pomoč lahko bila katalizator gospodarskega razvoja.

Leta 2002 je bila ustanovljena Enota za skladnost politik Ministrstva za zunanje zadeve, po iniciativi takratne ministrice za razvojno sodelovanje Eveline Herfkens, saj je bila prepričana, da so za glavni cilj razvojnega sodelovanja, t.j. trajnostno znižanje revščine, potrebne skladne politike na vseh relevantnih področjih z upoštevanjem interesov držav z najnižjimi dohodki (Engel in drugi 2009).

Nizozemske raziskovalne institucije so zelo aktivne na mednarodni ravni. Iz te države prihaja kar 18 članic Evropskega združenja razvojnih raziskovalnih in izobraževalnih inštitutov (*European Association of Development Research and Training Institutes – EADI*), kar je daleč največ glede na velikost države (EADI 2016).

V poročilu OECD, ki so ga pripravile druge donatorice (t.i. »peer review«) je navedeno, da ima Nizozemska zaslužen ugled na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja, da pa je začela z revizijo svojega pristopa do tega področja z ustvarjanjem novih politik in strategij ter naredila nekaj »držnih izbir« (DAC 2011, 11).

Grafa 7.1 in 7.2 prikazujeta višino sredstev za razvojno pomoč. V letu 2015 se je ODA sicer povečala za 21,2 % glede na prejšnje leto, vendar predvsem zaradi sredstev, ki so bila namenjena za begunce in višjega plačila Svetovni banki (OECD 2016c). Nizozemska je leta 2015 tako namenila 5,8 milijarde USD, kar predstavlja 0,76 % BND. Je peta največja donatorica med članicami OECD DAC po višini odstotka BND, ki ga namenja za razvojno pomoč ter sedma največja po obsegu. Ostaja ena izmed zgolj šestih članic DAC, ki so dosegle cilj 0,7 %. Delež nevezane pomoči⁷ je bil leta 2014 98,4 %, medtem ko je povprečje DAC članic 80,6 %.

⁷ Nevezana pomoč vključuje posojila ali nepovratna sredstva, ki so v celoti in prosto na voljo za financiranje javnega naročanja iz vseh držav (Evropska unija 2011).

Graf 7.2: ODA kot odstotek BND

Vir: OECD (2015).

Graf 7.3: ODA, v milijardah USD, cene 2014

Vir: OECD (2015).

Leta 2014 je bilo 73 % razvojne pomoči bilateralne, od tega se je je 17 % dodelilo bilateralno preko multilateralnih organizacij (pomoč, ki je namenjena določenim državam), 27 % pomoči pa je bilo multilateralne. Največje prejemnice bilateralne pomoči so bile Etiopija, Bangladeš ter Afganistan (Tabela 7.1). Največji delež pomoči je bil namenjen gospodarski in socialni infrastrukturi (Tabela 7.2).

Tabela 7.1: Deset največjih prejemnic bilateralne ODE Nizozemske, povprečje 2013 in 2014, v milijonih USD

	2014	ODA
1	Etiopija	83,3
2	Bangladeš	71,1
3	Afganistan	65,3
4	Južni Sudan	55
5	Mozambik	55
6	Mali	52,3
7	Ruanda	50,1
8	Sirija	45,4
9	Benin	40,2
10	Indonezija	35,8

Povzeto po: OECD (2016d).

Tabela 7.2: Porazdelitev bilateralne ODE po petih največjih sektorjih, povprečje 2013 in 2014

Sektor	% bilateralne ODE
Preostala socialna infrastruktura	23 %
Gospodarska infrastruktura	15 %
Proizvodni sektor	10 %
Humanitarna pomoč	8 %
Izobraževanje in zdravstvo	9 %

Povzeto po: OECD (2016d).

Nizozemska ima vodilno vlogo pri debati o moderniziranju definicije ODE, in sicer želi, da vsebuje tudi skladnost politik ter da se 0,25 % BND namenja najmanj razvitim državam (Rahman 2014, 254). Glede vprašanja, če naj se izdatki za begunce ali odpis dolgov tudi v prihodnje štejejo med ODO, se (še) niso opredelili. Na Nizozemskem naj bi leta 2015 četrtno razvojnih sredstev namenili za begunce v državi (Dutch News 2015b).

7.4 NOVE PRIORITETE

Leta 2012 je pristojnost za razvojno pomoč padla pod novega ministra za zunanjo trgovino in mednarodno sodelovanje (trgovina je pred tem spadala pod ministrstvo za gospodarske zadeve) in ministrica Ploumen je leto zatem predstavila novo strategijo, *Agendo za pomoč, trgovino in investicije (A world to gain: a new agenda for aid, trade and investment)* s tremi glavnimi cilji: izkoreniniti skrajno revščino znotraj generacije, spodbujanje trajnostne in vključujoče rasti po svetu ter olajšati uspeh nizozemskih podjetij v tujini (Rahman 2014, 254).

Že pod prejšnjimi ministri se je zmanjšalo število držav, s katerimi Nizozemska sodeluje s 33 na 15 in to je ostalo nespremenjeno. Prioritete na področju razvojnega sodelovanja pa so: pravice žensk in reproduktivno zdravje, varnost in vladavina prava, upravljanje z vodo ter varnost preskrbe s hrano (Government of the Netherlands 2014, 7). Nizozemska je ustanovila pet tako imenovanih platform znanja, ki vključujejo vlado, privatni sektor, možganske truste, univerze, mednarodne institucije in organizacije civilne družbe za vsako od teh štirih prioritet nizozemske razvojne politike ter eno, ki raziskuje, kako zagotoviti trajnostni razvoj v Afriki (Government of the Netherlands 2016b).

Zmanjšanje pomoči je močno prizadelo nevladne organizacije, kar je ministrica poskušala upravičiti s pojasnilom, da so se tako odločili po pregledu posameznih področij, ko so ugotovili, kje ležijo prioritete Nizozemske. Dolga tradicija razdeljevanja pomoči preko nevladnih organizacij se tako spreminja, saj se velika količina sredstev

preusmerja v privatni sektor. (Rahman 2014, 255) V okviru novega partnerstva lahko nevladna organizacija dobi 16 milijonov evrov, pred tem je bila ta vsota 80 milijonov (Ravelo 2015).

Štiri največje organizacije Oxfam Novib, Cordaid, Hivos in Icco so leta 2015 napovedale, da bodo morale odpustiti med četrtino in polovico zaposlenih (Dutch News 2015a), prav tako bodo potrebne temeljite reorganizacije dela. Poiskati bodo morali inovativne pristope pri zbiranju sredstev od privatnih donatorjev (Ravelo 2015).

Nizozemski sklad za dobro rast (*Dutch Good Growth Fund*) je bil ustanovljen leta 2014 in je namenjen za posojila manjšim in srednjevelikim lokalnim podjetjem na rastočih trgih in v državah v razvoju (Rahman 2014, 256). Vanj naj bi se od razvojne pomoči do leta 2017 preusmerilo 700 milijonov evrov. Vprašanje je, ali učinkovitost ODE, ki se namenja skozi privatni sektor, ostaja enaka.

Razvojna politika Nizozemske ni več tako osredotočena na socialni razvoj (zdravje, izobraževanje), temveč je sedaj v ospredju gospodarski razvoj, tudi v povezavi s poskusi večjega povezovanja razvojnega sodelovanja z nizozemskimi nacionalnimi interesi (Spitz in drugi 2013, 6).

7.5 JAVNO MNENJE

Na eni strani se na Nizozemskem vrši diskusija o razvojni pomoči, še posebej o njeni učinkovitosti, v javnosti in na drugi strani med strokovnjaki (Spitz in drugi 2013, 26). Med slednjimi prevladuje mnenje, da je potrebno vpeljati reforme na to področje, kljub temu, da ne obstaja splošni konsenz, v katero smer naj bi vodile. V javnosti pa sta ključni vprašanji moralne dolžnosti pomagati drugim ter negativno dojetje (ne)učinkovitosti pomoči. Strokovnjaki gledajo torej na bolj tehnični vidik, javnost pa na čustvenega. Politična debata pa vključuje oba diskurza; pri oblikovanju politik se gleda na tehnične vidike učinkovitosti pomoči, medtem ko je čustven diskurz opaziti pri širši parlamentarni razpravi.

Nekateri strokovnjaki so prišli do zaključka, da nižanje podpore javnosti razvojnemu sodelovanju ne vodi nujno v zmanjšanje (oz. nespoštovanje) političnih zavez, temveč je lahko upad podpore rezultat političnega vodenja (Spitz in drugi 2013, 29).

Rezultati vseevropske raziskave javnega mnenja Evrobarometer kažejo, da podpora razvojni pomoči na Nizozemskem v zadnjih letih narašča (Evropska komisija 2016a; 2015a; 2013a). Leta 2015 je bilo 92 % ljudi mnenja, da je pomembno pomagati ljudem v državah v razvoju (leta 2014 88 %, leta 2013 82 %). Prav tako se večina strinja, da je treba uresničiti dane zaveze o povišanju pomoči (62 %), vsak deseti pa je celo mnenja, da bi bilo potrebno zvišati pomoč preko obljubljene višine. Večina Nizozemcev na tak ali drugačen način prispeva svoj lastni delež za države v razvoju (donacije, prostovoljstvo, demonstracije ipd.); le 30 % jih je odgovorilo, da niso osebno vključeni v pomoč (povprečje v EU je 65 %).

Evropejci za tri najbolj pereče izzive držav v razvoju štejejo mir in varnost, zdravje ter izobraževanje. Podobnega mnenja so tudi Nizozemci, le da je pri njih izobraževanje na prvem mestu. Zanimivo pa je, da so v manjšem številu omenili vprašanje migracij (le 4 %, medtem ko je povprečje EU 12 %).

7.6 POSLEDICE ZMANJŠANJA RAZVOJNE POMOČI

Razvojna pomoč vodi v znižanje stroškov trgovine, cenejši uvoz in povečan izvoz za Nizozemsko. Fic in drugi (2014, 21) ocenjujejo, da je skupen vpliv teh učinkov 0,03 % BDP za vsako leto med 2013 in 2017, oz. skupno 0,94 milijarde evrov, kar predstavlja za Nizozemsko odlično investicijo s stopnjo donosa 4 %. Če pa se bodo vsi varčevalni načrti uresničili in bo pomoč ostala zmanjšana, bo Nizozemska izgubila 250 milijonov evrov BDP in 330 milijonov evrov na področju investicij (prav tam).

Glede na vpetost ene izmed največjih izvoznic na svetu v mednarodno trgovino, upad razvojne pomoči ne pomeni ničesar dobrega za odprto nizozemsko gospodarstvo, ki je

vedno bolj odvisno od prejemnic pomoči. Uvoz iz držav v razvoju je v zadnjih letih pomembno narastel, in sicer od 45 milijard evrov na leto v obdobju 1995 – 2003 na 107 milijard evrov v letu 2012 (Fic in drugi 2014, 8–9). Delež uvoza iz DVR glede na celoten uvoz je nekaj manj kot tretjina (leta 2012 27,4 %). Ravno tako je naraščal izvoz v te države, in sicer od 11 – 15 milijard evrov v letih 1995 – 1999 na 64 milijard evrov leta 2012; delež se je povečal s 8,7 % na 14,9 %.

Nizozemska je korenito spremenila svojo razvojno politiko. Opredelila je glavne prioritete, na katere se bo osredotočala. Več kot prepolovila je število držav, ki jim namenja pomoč, poleg tega se slednja preusmerja od družbenega razvoja k gospodarskim interesom. Svojega glavnega motiva izpolnjevanja svojih lastnih interesov s pomočjo razvojne pomoči pa sploh ne skriva. Višina ODE je lani nekoliko narasla, vendar če se odmisli sredstva za begunce in plačila Svetovni banki, ne veliko.

Analiza zbrane literature kaže na to, da je imela notranja politika največji vpliv na znižanje višine v obdobju krize. Glede na skoraj sovražno nastrojenost nekaterih politikov do teme razvojne pomoči, pa je prihodnost negotova. Zmanjšanje nizozemske razvojne pomoči ne bo imelo negativnih posledic le za prejemnice, ampak tudi za njeno lastno gospodarstvo.

8 ZDRUŽENO KRALJESTVO

Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske je imelo skozi zgodovino vodilno vlogo pri »osvajanju« držav v razvoju (CIA 2016b). Na vrhuncu v 19. stoletju je britanski imperij obsegal več kot četrtno sveta, nato pa je gospodarsko oslabil po dveh svetovnih vojnah in v drugi polovici 20. stoletja nato razpadel, iz njega pa je Združeno kraljestvo izstopilo kot moderna evropska država. Je stalna članica Varnostnega sveta OZN, ustanovna članica zveze NATO ter Skupnosti narodov, v kateri so združeni bivši teritoriji in kolonije imperija. Članica EU je postala leta 1973, državljani pa so na referendumu 23. 6. 2016 izglasovali izstop kot posledico frustracij z oddaljeno

birokracijo v Bruslju in množice priseljencev (The Financial Times 2016). Proces izstopanja bo trajal več let.

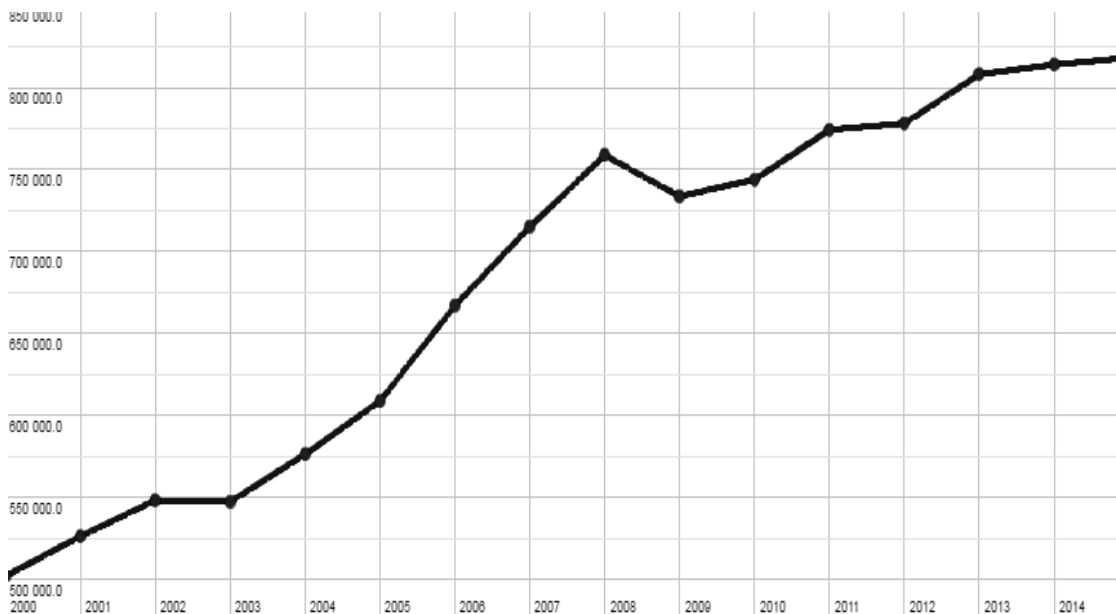
ZK je parlamentarna ustavna monarhija (CIA 2016b). Ima večstrankarski sistem državne ureditve, vendar sta v zadnjih sto letih prevladovali dve stranki, konservativna (*the Conservative and Unionist Party*) in delavska (*the Labour Party*), ki pa sta občasno tudi vstopali v koalicije z drugimi strankami za pridobitev večine v parlamentu.

8.1 GOSPODARSTVO V ČASU KRIZE

Po BDP je med vsemi državami na petem mestu. Je vodilna trgovinska in finančna sila, zaradi pomembnosti finančnega sektorja pa jo je finančna kriza močno prizadela (CIA 2016b). Gospodarstvo je bilo v recesiji med letoma 2008 in 2009 (Graf 8.1). Koalicija konservativne stranke in liberalnih demokratov je nato leta 2010 pričela s strukturne reformami za povečevanje kratkoročne in dolgoročne gospodarske rasti in petletnim varčevalnim programom, na podlagi katerega so se naredili rezi v financiranje vseh javnih storitev, razen v nacionalno zdravstveno službo (*National Health Service*) in proračun za razvojno sodelovanje (DAC 2014, 11). Varčevalni program se nadaljuje tudi z novo vlado, v kateri pa ima konservativna stranka večino.

Glede na trgovinske odnose z EU članicami, bi izstop iz EU lahko imel precejšnje negativne posledice za gospodarstvo, kot tudi za osrednji položaj ZK v evropskih finančnih storitvah.

Graf 8.1: BDP Združenega kraljestva v letih 2000 do 2015, v milijonih funtov, trenutne cene

Vir: OECD (2016č).

8.2 MEDNARODNO RAZVOJNO SODELOVANJE

Britansko ministrstvo za mednarodni razvoj (*Department for International Development* – *DFID*) je kot posebno entiteto ustanovila laburistična vlada leta 1997. Pred tem se je z razvojnimi vprašanji ukvarjala Čezmorska razvojna agencija (*Overseas Development Agency*) v okviru Urada za zunanje zadeve in zadeve Commonwealtha (*Foreign and Commonwealth Office*) (Dunne in drugi 2011, 29).

Leta 2015 je bil sprejet strateški dokument (zaradi pomanjkanja dolgoročne strateške vizije je bilo ZK v preteklosti že kritizirano s strani OECD), v katerem je ponovno potrjena zaveza 0,7 % (Gulrajani 2015). V dokumentu so štiri strateški cilji: odpravljanje vzrokov nestabilnosti in korupcije; krepitev odpornosti v političnih, zdravstvenih in okoljskih krizah; spodbujanje blaginje v državah v razvoju; prednostno

reševanje skrajne revščine, osnovnih potreb in človekovih pravic (HM Treasury 2015, 3–4).

Eden od ciljev za uresničitev teh prioritet je nameniti 50 % razvojnega proračuna ranljivim in neuspešnim državam, kar se upravičuje s skrbjo za globalni mir in varnost (HM Treasury 2015, 14). Tradicionalno namreč ZK veliko pomoči namenja državam s srednje visokim dohodkom, kot sta Indija in Južna Afrika, kar pa je predmet številnih kritik (Dodd 2014, 263). Indija in Kitajska imata tudi lastne programe za raziskovanje vesolja (The Week, 2016). Politična utemeljitev britanske razvojne pomoči je argumentirana s preusmeritvijo na najbolj revne države ter skrbjo za nacionalno varnost in blaginjo (Gulrajani 2015). Vprašanje pa je, če bo to uspelo utišati kritike, saj obstaja razširjena predpostavka, da zaradi sredstev za ODO trpi financiranje domačih javnih storitev. Poleg tega pa lahko označevanje pomoči kot instrumenta, ki služi domačim politikam, ogrozi ugled ZK kot nesebične donatorice.

Povsem jasno je, da se Združeno kraljestvo vidi v vodilni vlogi na področju mednarodnega razvoja, ki »drži svoje obljube«, saj je bil celo sprejet zakon, ki vključuje zavezo 0,7% BND (Anderson 2015). To je prva država G7, ki je dosegla ta cilj.

Sprejetje te zaveze je bilo kar nekoliko nenavadno, saj premier David Cameron zanjo ni imel velike politične podpore – tudi znotraj lastne stranke ne. Poleg napadov na razvojno pomoč s strani nekaterih politikov v medijih, je po nekaterih raziskavah javna podpora razvojni pomoči precej nizka (Dodd 2014, 263).

Cameron, ki je od nekdaj zagovarjal velik razvojni proračun, je pri razlaganju svoje odločitve poudarjal pomoč šibkim državam (Wintour in Watt 2015). Dejal je, da se na ta način rešujejo življenja in s tem, ko se krepijo države, ki so v konfliktih, se lahko potencialno pomaga beguncem, da jim ni potrebno na nevarno pot čez Sredozemsko morje. Zaradi večjega obsega sredstev, ki so na razpolago, se ZK lahko zelo hitro odzove ob morebitnih varnostnih grožnjah. Tako postane pomoč bistven del strategije za ohranitev varnega Združenega kraljestva.

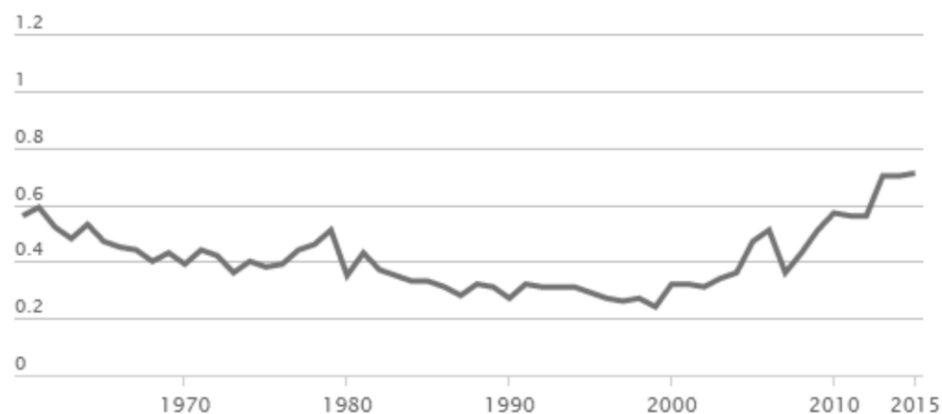
Grafa 8.1 in 8.2 kažeta visoko zvišanje razvojnih sredstev v zadnjih letih. ODA Združenega kraljestva leta 2015 že tretjo leto zapored presega 0,7 % BND. Za ZDA je ZK druga največja donatorica glede na absolutni obseg sredstev (OECD 2016c), glede na odstotek BND pa je na šestem mestu med članicami OECD DAC.

Graf 8.2: ODA, milijarde USD, cene 2014

Vir: OECD (2015).

Graf 8.3: ODA kot % BND

Vir: OECD (2015).

Malo več kot 40 % ODE je bilo podeljeno preko multilateralnih organizacij, malo manj kot 20 % bilateralno preko multilateralnih organizacij in 40 % bilateralno (DFID 2015). Največja regijska prejemnica bilateralne pomoči je Afrika, ki je skupno prejela 58 % bilateralne ODE (Tabela 8.1), sledi Azija z 40 %. Leta 2014 je bila največja prejemnica Etiopija, ki največ sredstev prejme na področju izobraževanja, zdravstva in oskrbe z

vodo. Leta 2015 je največ sredstev prejel Pakistan. Malo manj kot petina bilateralnih sredstev se porabi v zdravstvenem sektorju (Tabela 8.2), najbolj pa se je zvišala pomoč za begunce v ZK (z 32 milijonov funtov leta 2013 na 135 milijonov funtov leta 2014).

Okoli petina sredstev za bilateralno pomoč se nameni državam v razvoju preko britanskih civilnodružbenih organizacij, ki z DFID sklepajo triletna programska partnerstva (*Programme Partnership Arrangements*) (DFID 2016).

Tabela 8.1: Deset največjih prejemnic bilateralne ODE ZK v letih 2014 in 2015, v milijonih funtov

	2014	ODA	2015	ODA
1	Etiopija	322	Pakistan	351
2	Indija	279	Etiopija	334
3	Pakistan	266	Nigerija	253
4	Sierra Leone	238	Sierra Leone	213
5	Nigerija	237	Južni Sudan	205
6	Bangladeš	208	Sirija	201
7	Afganistan	198	Tanzanija	200
8	Južni Sudan	167	Afganistan	200
9	Vzhodni Kongo	167	Bangladeš	158
10	Tanzanija	149	Indija	150

Povzeto po: DFID (2015), The Week (2016).

Tabela 8.2: Porazdelitev bilateralne ODE po petih največjih sektorjih, 2014

Sektor	% bilateralne ODE
Zdravstvo	18,2 %
Humanitarna pomoč	16,4 %
Večsektorska pomoč	13,9 %
Vlada in civilna družba	12,6 %
Izobraževanje	12 %

Povzeto po: DFID (2015).

8.3 JAVNO MNENJE

Evrobarometer kaže, da podpora razvojni pomoči v Združenem kraljestvu postopoma narašča (Evropska komisija 2016b; 2015b; 2013b). Leta 2013 je 81 % ljudi menilo, da

je razvojna pomoč pomembna, leta 2014 82 %, leta 2015 pa 86 %. Prav tako je precejšnja večina mnenja, da bi morali razvojno pomoč še povečati (69 %). Od leta 2014 se je za 5 odstotnih točk povečalo število ljudi, ki menijo, da bi vprašanje revščine v državah v razvoju morala biti ena glavnih prioriteta Evropske unije (67 %). Med težavami, s katerimi se soočajo države v razvoju, so Britanci na prvo mesto postavili vodo in sanitarije, sledita zdravje in izobraževanje. 17 % vprašanih je omenilo še migracije (EU povprečje je 12 %). V primerjavi s povprečjem EU (73 %) pa manj Britancev meni, da razvojna pomoč pripomore k reševanju problematike nezakonitega priseljevanja (64 %).

V javnomnenjski raziskavi druge največje britanske organizacije za tržne raziskave Ipsos MORI so leta 2015 vprašali 1021 ljudi, katera (največ tri) področja naj bodo predmet zmanjšanja finančnih sredstev in 59 % ljudi je izbralo razvojno pomoč (Murphy 2015). Nad 10 % odgovorov so prejeli še socialna pomoč (36 %), sredstva za obrambo in oborožene sile (19 %) ter transport (15 %).

V tej raziskavi so bili ljudje soočeni z nujnostjo rezov finančnih sredstev in ker so izbirali med ponujenimi odgovori, so žrtvovali tisto, kar najmanj direktno vpliva nanje. Raziskava Evrobarometra pa kaže, da na splošno ljudje vendarle niso tako nenaklonjeni razvojni pomoči – kadar le-ta ne tekmuje s sredstvi za šole, zdravstvo, policijo ali pokojnine. Vsekakor pa dejstvo, da bi 6 od 10 ljudi najprej žrtvovalo razvojno pomoč pri potencialnem prihodnjem varčevanju, kaže na potrebo po boljši predstavitvi razlogov in učinkov razvojne pomoči javnosti.

8.4 VZROKI ZA POVEČANJE RAZVOJNIH SREDSTEV

Zakaj je torej razvojno sodelovanje ostalo tako visoko na politični agendi tudi v času finančne krize (Dunne in drugi 2011, 31)?

1. Koalicija, še zlasti konservativna stranka, na ta način pridobi na ugledu. Cameron, ki je bil svojevrsten modernizator konservativne stranke, bi se na ta način lahko poskušal znebiti njenega vzdevka kot zlobne stranke oz. »nasty

party»⁸, ki ni naklonjena manjšinam, revnim in homoseksualcem. Mednarodno razvojno sodelovanje pa velja za moralno zadevo in tudi razdelek koalicijske pogodbe med liberalnimi demokrati in konservativci se je začel s prepoznavanjem moralne odgovornosti, ki jo ima Združeno kraljestvo, da pomaga najrevnejšim ljudem na svetu tudi v teh težkih gospodarskih časih.

2. Nacionalni interes je prav tako komponenta, ki jo ne gre spregledati. Enako kot prejšnje vlade je tudi ta povezovala moralno dolžnost z britanskimi strateškimi in gospodarskimi interesi.
3. Želja po večjem mednarodnem ugledu, kakršnega imajo na razvojnem področju predvsem skandinavske države, bi prav tako lahko prispevala k razlogom za povečanje ODE.
4. Javno mnenje lahko pomembno vpliva na smer politik, vendar pa v tem primeru ni zadostnih dokazov, da bi bilo prav to eden izmed glavnih razlogov za povečanje ODE. Prej bi takšno »moč« lahko pripisali lobistom na razvojnem področju, kot so razne nevladne organizacije, možganski trusti, interesne skupine oz. skupine pritiska, ki so pozdravile odločitev vlade.

Pomembno je izpostaviti poudarek, da se bo ODA podeljevala najrevnejšim državam, kar bi znal biti poskus preprečevanja negativne reakcije javnosti (Dunne in drugi 2011, 31). Samo s dokazom, da se pomoč porablja učinkovito in res tam, kjer jo ljudje najbolj potrebujejo, bi obstajala vsaj možnost, da se utiša senzacionalistične naslovnice rumenega tiska, ki jih je kar precej. Maxwell (2016) je analiziral objave časopisov »The Daily Mail« in »Mail on Sunday«, ki sta začela s peticijo »proti 0,7 %«. Avtorji člankov se niti malo ne trudijo prikriti pristranskosti s pozivi, kot je »zaustavite norost zapravljanja vašega denarja za financiranje teroristov in morilcev« .

⁸ Theresa May, ki je postala premierka julija 2016, je na strankarski konferenci leta 2002 izpostavila nujnost spremembe imidža konservativne stranke (White in Perkins 2002): »Veliko je potrebno storiti v naši stranki. Naša baza je preozka in občasno prav tako simpatije. Veste, kako nam pravijo nekateri: zlobna stranka.«

8.5 POSLEDICE IZSTOPA ZK IZ EU ZA RAZVOJNO POMOČ

Strokovnjaki napovedujejo, da bo imel izstop iz EU negativne učinke na britansko gospodarstvo, kar pa bo imelo negativne posledice za države v razvoju, saj so njihova gospodarstva tesno povezana z britanskim. Pride lahko do počasnejše rasti izvoza, manj investicij ter denarnih nakazil (Barder 2016). Če bi bilo ZK prisiljeno iskati druge poti za stimulacijo gospodarstva, bi potencialno lahko tudi opustilo cilj 0,7 % BND za ODO, ter sredstva preusmerilo v kakšne domače programe. Nižji BDP pa bo tako ali tako vodil v zmanjšanje absolutnega zneska pomoči. Tečaj britanskega funta je precej padel (Graf 8.4), kar predstavlja tudi zmanjšanje vrednosti britanskih razvojnih programov v tujini. Veliko stvari je odvisnih še od izhoda pogajanj z EU, vendar pa so najrevnejše države v nevarnosti, da izgubijo ugodnosti dostopa na britanski trg brez dajatev in kvot na podlagi dogovora »Vse razen orožja« ter evropskih partnerskih sporazumov.

Graf 8.4: Indeks efektivnega menjalnega tečaja britanskega funta (januar 2005 = 100)

Vir: Centralna banka Velike Britanije (Bank of England v Mendez-Parra in drugi 2016, 4).

Po eni interpretaciji se ZK z izstopom iz EU predstavlja kot samostojen in samozadosten akter, ki ne želi, da mu birokrati na celini diktirajo predpise, po katerih morajo živeti britanski državljani. Težko pa je reči, kaj točno se bo zgodilo z britansko pogajalsko pomočjo. Morda jo bodo uspeli zadržati in celo povečati pri spodbujanju reševanja težav, kot so klimatske spremembe, reforma humanitarne pomoči in

korupcija, saj bodo sedaj bolj usmerjeni na preostanek sveta in ne samo na Evropo (Barder 2016). Po drugi strani pa je morda bolj verjetno, da se bo njihova »mehka moč« zmanjšala, saj bodo vsaj v naslednjih nekaj letih bolj usmerjeni v izstopna pogajanja z EU kot pa v začenjanje kakšnih novih globalnih iniciativ, prav tako pa ZK ne bo več del evropskih koordinacijskih sestankov, ki so vodila v skupno stališče za glavne globalne forume (Svetovna banka, Svetovna zdravstvena organizacija), kar pomeni, da bo tako glas EU kot ZK oslavljen.

Nujno je, da ob nadaljnjih postopkih pogajanja z EU, ZK resno razmišlja tudi o prejemnicah pomoči in sprejme politike, ki bodo zaščitile revnejše države pred posledicami britanskega izstopa iz EU ter na splošno ohrani odprtost gospodarstva do DVR. Vse pa je odvisno od prihodnjih političnih voditeljev. Ali bodo imeli politično voljo za ohranitev danih zavez, navkljub potencialnim novim pritiskom na javne finance? Če bodo voljo volivcev, da zapustijo EU, interpretirali kot željo, da se na splošno manj udeležujejo v mednarodni skupnosti, pa je prihodnost britanske razvojne pomoči negotova.

Glede na prebrano literaturo ugotavljam, da je glavni dejavnik, ki vpliva na izpolnjevanje danih zavez, politična volja. Če je le-ta dovolj velika, težke proračunske razmere ne vodijo samodejno k znižanju razvojnih sredstev. Sledi kratek pregled raziskav, ki razlagajo vpliv notranje politike in javnega mnenja na razvojno pomoč.

9 VPLIV NOTRANJE POLITIKE IN JAVNEGA MNENJA

Raziskave kažejo, da ima politična opredelitev vladajoče entitete vpliv tudi na zunanje politike. Therien in Noel (2000, 155–160) prepoznavata vpliv političnih strank na razvojno pomoč. Pravita, da je vpliv viden z leti, torej ne kratkoročno, ter da je indirekten. Ko so posamezne stranke na oblasti daljše obdobje, lahko predložijo določene koncepte socialne pravičnosti, ki so nato prisotni pri političnih diskusijah države. Tako npr. na razvojno pomoč v veliki meri vpliva sposobnost družbe, da

sprejme netržna načela delitve dohodka, vendar pa je težko natančno določiti proces, skozi katerega ta vpliv postane bistven.

Stokke (v Therien in Noel 2000, 152) je že leta 1989 ugotavljal, da so leve stranke (levo-desni oz. liberalno-konservativni politični spekter) bolj naklonjene razvojni pomoči kot desne na primeru nordijskih držav, kjer so bile na oblasti socialdemokratske stranke in ki dajejo največji delež svojega BDP za razvojno pomoč, ter na drugi strani Japonske in Združenih držav Amerike, kjer socialdemokratske stranke nimajo pomembnejšega vpliva in je tudi razvojna pomoč teh držav relativno nižja. V 80-tih letih sta to potrdili diametralno nasprotni ravnanji Francije in ZK. V Franciji so prišli na oblast socialisti in proračun za pomoč zvišali, v ZK pa konservativci znižali. Vendar pa so kvantitativne študije manj dokončne kot kvalitativne. Imbeau je pregledal 17 držav v obdobju 1963 – 1981 in prišel do krhke povezave med politično ideologijo in stopnjo razvojne pomoči; Breuningova je pri preučevanju Belgije, Nizozemske in ZK v letih 1975 – 1991 prav tako sklenila, da ne obstaja jasna, nedvoumna povezava med politično opredelitvijo in razvojno pomočjo in ne glede na to, da imajo ministri potencial, da vplivajo na smer debate v parlamentu, strankarska opredelitev nima odločilne vloge pri tem, kaj postavijo na dnevni red (prav tam). Tudi Therin in Noel v svoji prvotni raziskavi nista našla korelacije med višino pomoči in močjo levih oz. desnih strank pri preučevanju 16 držav med letoma 1965 in 1988 (Therin in Noel 2000, 152–153).

Tingleyjeva raziskava potrjuje upad pomoči z rastjo konservativnosti političnih strank na oblasti (Tingley 2010, 47–48). Po primerjavi vpliva ideologije vlad na višino pomoči revnejšim in bogatejšim državam zaključuje, da je v ozadju dajanja pomoči bogatejšim državam trgovina ali geopolitika (višina pomoči tem državam je relativno nespremenjena tudi po zamenjavi ideološke orientiranosti vlade), medtem ko so ideološki vzroki pomembnejši pri pomoči revnejšim državam.

Therien (2002, 460–461) navaja, da je glavna razlika med levico in desnico ta, da prva začneja s predpostavke, da je pomoč moralno vprašanje in da so bogate države etično dolžne pomagati revnejšim. Ta pogled poudarja, da so koristi relativno visoke glede na stroške in da je državna intervencija nujna zaradi nezmožnosti tržnih mehanizmov, da bi

optimalno porazdelili vire. Levica tradicionalno poudarja pomen socialnih politik in razvojna pomoč je pravzaprav samo podaljšek te države blaginje na globalni ravni. Na drugi strani jo desničarske stranke vidijo predvsem kot sredstvo zunanje politike, ki je lahko koristna kot korenček ali palica. Izpostavljajo tudi njeno neučinkovitost, največkrat z razlago da ustvarja odvisnost in ovira razvoj podjetništva pri prejemnicah. Fleck in Kilby (2006, 220) ugotavljata, da konservativne vlade Združenih držav Amerike dajejo več pomoči trgovinskim partnericam, medtem ko jo liberalnejše v večji meri namenjujejo državam, ki jo bolj potrebujejo. Politične okoliščine tako vplivajo ne samo na višino razvojne pomoči, temveč tudi na motivacijo, zakaj se pomoč sploh daje in v kolikšni meri je namenjena za striktno razvojne cilje. Delitev levo – desno omogoča bolj sistematično analizo, ki je ukoreninjena v politični realnosti in je manj mehanična kot tradicionalno prevladujoče realistične, idealistične in neomarksistične interpretacije teorij mednarodnih odnosov (Therien 2002, 462–463).

V povezavi z notranjo politiko je treba izpostaviti še javno mnenje. Lumsdaine (v Tingley 2009, 41) dokazuje, da je razvojna pomoč odvisna tudi od javnega mnenja in da tisti, ki se samoopredelijo za konservativne, bolj verjetno nasprotujejo pomoči, medtem ko jo liberalnejši podpirajo. To potrjuje tudi raziskava, ki sta jo opravila Chong in Gradstein (2008, 8). Ugotavljata še, da je zadovoljstvo z vlado in individualnim relativnim dohodkom pozitivno povezano s pripravljenostjo ljudi dati pomoč, prav tako so bolj naklonjeni tovrstnim izdatkom bolj izobraženi in mlajši. Negativno pa nanjo vpliva neučinkovitost lastne vlade in posledično nezadovoljstvo z njo. Zanimivo je dejstvo, da na stališča ljudi bolj vpliva učinkovitost/korupcija vlade donatorice kot prejemnice (Chong in Gradstein 2008, 12). To, da samoopredelitev na političnem kontinuumu levo – desno sovpada s prepričanjem, da bi država morala nameniti več oz. manj sredstev za razvojno pomoč, potrjuje tudi raziskava Paxtonove in Knacka (2001, 185–186). Posamezniki, ki obiskujejo verske obrede, bodo verjetneje podpirali razvojno pomoč, prav tako posamezniki, ki zaupajo drugim ljudem in institucijam, kot so Združeni narodi in Svetovna banka, ter tisti, ki so zadovoljni s svojo finančno situacijo.

10 ZAKLJUČEK

Če bi bile države striktno altruistične brez lastnih interesov, bi razvojno pomoč raje namenjale preko mednarodnih organizacij, ki so specializirane za ta namen. Te namreč že imajo potrebno tehnično znanje, lajšajo sodelovanje med državami ter združujejo njihova sredstva (Woods 2007, 5), tako da je pomoč učinkovitejše izrabljena. Fragmentiranost donatoric je poleg nepredvidljivih izdatkov za uradno razvojno pomoč eden izmed perečih problemov na razvojnem področju. V ozadju izbora držav prejemnic se torej skriva več kompleksnih interesov in donatorice v pomoči vidijo veliko več kot zgolj čisti altruizem, zato ohranjajo bilateralno pomoč. Idealna bi bila svetovna agencija oz. organizacija, preko katere bi se razdeljevala vsa ODA, vendar je zaradi prej omenjenih razlogov to precej utopična ideja.

Glavni razlog za razliko pri držanju obljub o višini razvojne pomoči ZK in Nizozemske je bila notranja politika. To je zelo zanimivo, saj se razvojna pomoč običajno šteje za sredstvo zunanje politike. Zunanja politika pa se tradicionalno definira kot za nadstrankarsko, bolj vezano na okoliščine, kot pa na samo strankarsko orientacijo (Nincic v Therien in Noel 2000, 151).

Teoretični odnos dveh ideoloških skrajnosti levih in desnih političnih strank do razvojne pomoči ne more z gotovostjo napovedati, kakšen odnos bo v resnici imela politična stranka do držav v razvoju. Ta je odvisen še od marsičesa drugega, kar sta pokazala tudi primera Nizozemske in ZK med finančno krizo, ko sta v obeh državah na oblasti bili konservativni stranki (oz. na Nizozemskem je le-ta bila v koaliciji in pod vplivom skrajno desne nevladne stranke). Nizozemska se je do svojih danih zavez vedla pragmatično, ZK pa zelo načelno.

ZK kljubuje raziskavam, ki predvidevajo, da bodo konservativne politike na oblasti vodile v zmanjšanje pomoči ter tudi napovedim, da finančna kriza vodi v upad razvojnih sredstev. Ne samo, da se v ZK to ni zgodilo, pomoč se je bistveno povečala. Pri tem je imel predsednik vlade osrednjo vlogo; podvržen je bil celo kritikam znotraj lastne stranke. Ali je obstajal en sam vzrok za dvig razvojne pomoči (posodabljanje oz.

»rebranding« konservativne stranke, želja po večjem ugledu Združenega kraljestva znotraj mednarodne skupnosti, potencialni drugi strateški ali gospodarski interesi) ali pa je bil razlog skupek večih motivov je težko izpostaviti. Bolj bistveno je dejstvo, da mu je to uspelo. Skratka, politična volja vlade je bila bistvena, da so se izpolnile mednarodne zaveze.

Zaradi naraščajočega populizma po Evropi in po svetu, je zelo pomembno, na kak način politiki javnosti predstavijo potrebo po razvojni pomoči (in poudarijo njeno učinkovitost) na eni strani in varčevalnih ukrepih v lastni državi na drugi strani, saj lahko krhka podpora razvojni pomoči zelo hitro še bolj upade, še zlasti ob občutkih negotovosti in strahu zaradi neugodne gospodarske situacije (država pa ne stori dovolj, da bi pomirila te strahove). To lahko namreč hitro izkoristi kakšna populistična stranka, ki si z raznimi idejami o tem, da je potrebno najprej »poskrbeti za svoje državljane, ne pa za tujce«, nabira politične točke in če/ko pride na oblast, tam dobi še večji oder za svoje ideje in oblikovanje javnega mnenja, kot se je zgodilo na Nizozemskem. Populizem vse bolj narašča tudi v drugih razvitih državah (npr. fenomen Trumpa v ZDA ali Le Pen v Franciji, Johnson v ZK). Ideje vladajočih političnih strank pa se lahko, če so dlje časa na oblasti, institucionalizirajo.

Vsekakor bi bile na področju povezave tako javnega mnenja kot notranje politike (ter njunim medsebojnim vplivom) z višino pomoči, ki jo donatorice namenjajo državam v razvoju, dobrodošle dodatne raziskave. Vprašanje namreč ostaja, če bodo donatorice lahko naredile bistven napredek pri izpolnjevanju (že večkrat danih in ponovljenih, a prevečkrat neuresničenih) zavez, brez da se pri sprejemanju slednjih upošteva tudi pomemben vpliv notranjih politik in temu primerno ustvari kakšne varovalne mehanizme, ki bi ob spremembi politične moči v državi donatorici preprečevali samovoljnost vlade oz. politikov na vodilnih mestih. Kot lahko sklepamo, slednje lahko vodi v povišano volatilitnost pomoči in ima negativne učinke na gospodarsko rast držav prejemnic, kar pa je povsem kontraproduktivno z vidika zavez, ki so dane z namenom povečanja učinkovitosti razvojne pomoči. Treba bi bilo torej upoštevati, da je razvojna pomoč sredstvo zunanje ter tudi notranje politike.

Menim, da sta gospodarska rast in blaginja vseh držav v interesu vseh. Konflikti v državah prejemnicah pomoči lahko imajo vpliv na borzne tečaje po vsem svetu; lahko pride do epidemije, ki se zaradi pomanjkanja zdravil ne ustavi pred mejo razvitih držav; negotove razmere na področju pridelave hrane vplivajo na njeno ceno po vsem svetu. Vse to niso samo potencialni scenariji, saj se evropske države že spopadajo s problematiko beguncev iz vojnega območja. Če moralni razlog za pomoč morda ni dovolj prepričljiv, je tukaj tudi ekonomski vidik, s katerega je torej prav tako koristneje preprečiti takšne situacije, kot pa jih potem zdraviti. Na podlagi tega je težko racionalizirati reze v razvojno pomoč, potrebno si je le prizadevati za njeno večjo učinkovitost, za kar pa bo nujno potrebno tudi spoštovanje danih mednarodnih zavez.

11 LITERATURA

1. Agenor, Pierre-richard in Joshua Aizenman. 2007. *Aid Volatility and Poverty Traps*. Dostopno prek: <http://www.nber.org/data-appendix/w13400/Ag-Aiz-Aid07.pdf> (30. marec 2016).
2. Alesina, Alberto in David Dollar. 2000. Who gives foreign aid to whom and why?. *Journal of Economic Growth* 5(1). Dostopno prek: https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/4553020/alesina_whogives.pdf (30. marec 2016).
3. Ali, Murad, Glenn Banks in Nigel Parsons. 2015. Why Donors Give Aid and to Whom? A Critique of the Historical and Contemporary Aid Allocation Regime. *Dialogue (1819-6462)* 10 (2). Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=56440721-c95e-4aa5-9574-c9048950eb60%40sessionmgr4007&vid=15&hid=4202> (15. maj 2016).
4. Anderson, Mark. 2015. UK passes bill to honour pledge of 0.7% foreign aid target. *The Guardian*, 9. marec. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/global-development/2015/mar/09/uk-passes-bill-law-aid-target-percentage-income> (4. april 2016).
5. Aron, Raymond. 1967. What Is a Theory of International Relations? *Journal of International Affairs* 21 (2). Dostopno prek: <http://www.jstor.org/stable/24370059> (15. september 2016).
6. Barder, Owen. 2016. *Brexit: Threats and Opportunities for Global Development*. Dostopno prek: <http://www.cgdev.org/blog/brexit-threats-and-opportunities-global-development> (30. avgust 2016).
7. Benko, Vlado. 1997. *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
8. Bučar, Maja. 2011. Mednarodno razvojno sodelovanje in slovenska diplomacija: Primer Jugovzhodne Evrope. *Teorija in praksa* 48 (3): 734–750.
9. Bulir, Ales in A. Javier Hamann. 2008. Volatility of Development Aid: From the Frying Pan into the Fire? *World Development* 36 (10). Dostopno prek: <http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/science/article/pii/S0305750X08001940> (15. maj 2016).
10. Celasun, Oya in Jan Walliser. 2007. *Predictability of aid: Do fickle donors undermine economic development?* Dostopno prek: http://siteresources.worldbank.org/INTPRS1/Resources/Thematic-Workshops/Celasun_Walliser_AidPredictability.pdf (28. avgust 2016).

11. Chervin, Michal in Sweder van Wijnbergen. 2010. *Economic Growth and the Volatility of Foreign Aid*. Dostopno prek: <http://papers.tinbergen.nl/10002.pdf> (30. marec 2016).
12. Chong, Alberto in Mark Gradstein. 2008. What determines foreign aid? The donors' perspective. *Journal of Development Economics* 87 (1). Dostopno prek: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304387807000685> (15. maj 2016).
13. CIA. 2016a. *Netherlands*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/nl.html> (28. avgust 2016).
14. --- 2016b. *United Kingdom*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uk.html> (28. avgust 2016).
15. CSO Partnership for Development Effectiveness. 2012. *A brief history of the development effectiveness dialogue*. Dostopno prek: <http://www.old.csopartnership.org/short-history-of-the-aid-development-effectiveness-dialogue/> (15. maj 2016).
16. DAC. 2011. *The Netherlands. Peer review*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/49011988.pdf> (15. maj 2016).
17. --- 2014. *United Kingdom. OECD Development Co-operation Peer Reviews*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/peer-reviews/UK%20peer%20review%202014.pdf> (15. maj 2016).
18. Dang, Hai-Anh, Stephen Knack in F. Halsey Rogers. 2013. International aid and financial crises in donor countries. *European Journal of Political Economy* 32. Dostopno prek: <http://www.sciencedirect.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/science/article/pii/S0176268013000657> (4. april 2016).
19. DFID. 2015. *Statistics on International Development*. Dostopno prek: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/482322/SID2015c.pdf (17. september 2016).
20. --- 2016. *Civil Society Partnership Review*. Dostopno prek: <https://www.gov.uk/government/publications/civil-society-partnership-review/civil-society-partnership-review-faqs#how-much-does-dfid-currently-spend-through-csos> (17. september 2016).
21. Desai, Raj M. in Homi Kharas. 2010. *The Determinants of Aid Volatility*. Dostopno prek: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/09_aid_volatility.pdf (30. marec 2016).
22. Dodd, Amy. 2014. *United Kingdom – a new vision for development?* Dostopno prek: <http://www.realityofaid.org/wp-content/uploads/2014/12/13.United-Kingdom.pdf> (15. maj 2016).

23. Doyle, Michael W. 1986. Liberalism and World politics. *The American political Science Review* 80 (4). Dostopno prek: http://www.ucs.mun.ca/~russellw/Teaching_files/Doyle%20-%20Liberalism.pdf (16. september 2016).
24. Dunne, Molly, David Hall-Matthews in Simon Lightfoot. 2011. »Our Aid«: UK International Development Policy under the Coalition. *Political Insight* 2 (1). Dostopno prek: <http://eds.a.ebscohost.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=d2603c77-643f-440c-8a41-e8c0b5367e15%40sessionmgr4008&vid=8&hid=4202> (4. april 2016).
25. Dutch News. 2015a. *Big Dutch aid groups slash workforces following budget cuts*, 5. avgust. Dostopno prek: <https://www.dutchnews.nl/news/archives/2015/08/big-dutch-aid-groups-slash-workforces-following-budget-cuts/> (15. maj 2016).
26. --- 2015b. *Spending on refugees is eating the Dutch aid budget*. Dostopno prek: <http://www.dutchnews.nl/news/archives/2015/11/spending-on-refugees-is-eating-the-dutch-aid-budget/> (17. avgust 2016).
27. EADI. 2016. *List of EADI Members by Country*. Dostopno prek: <http://www.eadi.org/members> (16. september 2016).
28. Engel, P., N. Keijzer, J. van Seters, in E. Spierings. 2009. External Evaluation of the Policy Coherence Unit of the Netherlands Ministry of Foreign Affairs: Summary. *ECDPM Discussion Paper* 91. Dostopno prek: <http://ecdpm.org/publications/external-evaluation-policy-coherence-unit-netherlands-ministry-foreign-affairs/> (4. april 2016).
29. Evropska komisija. 2006. *Evropsko soglasje o razvoju*. Dostopno prek: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2006.046.01.0001.01.SLV#ntc7-C_2006046SL.01000101-E0007 (15. maj 2016).
30. --- 2013a. *EU Development Aid and the Millennium Development Goals. Fact Sheet. Netherlands*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/COMMFronOffice/PublicOpinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/57531> (17. september 2016).
31. --- 2013b. *EU Development Aid and the Millennium Development Goals. Fact Sheet. united Kingdom*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/COMMFronOffice/PublicOpinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/57538> (17. september 2016).
32. --- 2015a. *The European Year for Development – Citizens’ views on development, cooperation and aid*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/COMMFronOffice/PublicOpinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/58047> (17. september 2016).

33. --- 2015b. *The European Year for Development – Citizens’ views on development, cooperation and aid*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/58054> (17. september 2016).
34. --- 2016a. *The European Year for Development – Citizens’ views on development, cooperation and aid*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/70835> (17. september 2016).
35. --- 2016b. *The European Year for Development – Citizens’ views on development, cooperation and aid*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/70842> (17. september 2016).
36. Evropska unija. 2011. *Uredba št. 1233/2011 o uporabi nekaterih smernic na področju uradno podprtih izvoznih kreditov*. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:326:0045:0112:SL:PDF> (15. september 2016).
37. Evropski parlament. 2008. *Resolucija 2008/2050(INI)*. Dostopno prek: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0420+0+DOC+XML+V0//SL> (15. maj 2016).
38. Fleck, Robert K. in Christopher Kilby. 2006. How Do Political Changes Influence US Bilateral Aid Allocations? Evidence from Panel Data. *Review of Development Economics* 10 (2). Dostopno prek: <https://ideas.repec.org/a/bla/rdevec/v10y2006i2p210-223.html> (30. marec 2016).
39. Fic, Tatiana, Jane Kennan in Dirk Willem te Velde. 2014. *The effects of Dutch aid on development and the Netherlands*. Dostopno prek: <https://www.odi.org/publications/8543-effects-dutch-aid-development-netherlands> (15. maj 2016).
40. Forsudd, Carl-Magnus. 2009. *The motives of Aid Donors – A Comparative study of the aid allocation of Denmark, Norway and Sweden*. Dostopno prek: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:vxu:diva-5774> (4. april 2016).
41. Fuller, Sarah. 2002. A Question of Motivations: Determining Why Donor Countries Give Aid. *Res Publica - Journal of Undergraduate Research* 7(1). Dostopno prek: <http://digitalcommons.iwu.edu/respublica/vol7/iss1/7/> (30. marec 2016).
42. Government of the Netherlands. 2014. *A World to Gain. A New Agenda for Aid, Trade and Investment*. Dostopno prek: <https://www.government.nl/topics/development-cooperation/documents/reports/2013/04/30/a-world-to-gain> (28. avgust 2016).

43. --- 2016a. *Development cooperation partners and partnerships*. Dostopno prek: <https://www.government.nl/topics/development-cooperation/contents/development-cooperation-partners-and-partnerships> (1. september 2016).
44. --- 2016b. *The Netherlands and the credit crisis*. Dostopno prek: <https://www.government.nl/topics/financial-policy/contents/how-did-the-netherlands-handle-the-credit-crisis> (28. avgust 2016).
45. Gravier-Rymaszewska, Joanna. 2012. *How Aid Supply Responds to Economic Crises*. Dostopno prek: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.434.3009&rep=rep1&type=pdf> (28. avgust 2016).
46. Gulrajani, Nilima. 2015. Britain has a new aid strategy. But has it got its priorities right? *The Guardian*, 3. december. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/global-development/2015/dec/03/britain-development-aid-strategy-priorities> (15. maj 2016).
47. Hallet, Martin. 2009. Economic cycles and development aid: What is the evidence from the past? *ECFIN Economic Brief* (5). Dostopno prek: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication16283_en.pdf (15. maj 2016).
48. HM Treasury. 2015. *UK aid: tackling global challenges in the national interest*. Dostopno prek: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/478834/ODA_strategy_final_web_0905.pdf (15. maj 2016).
49. Holsti, Ole R. 2004. *Theories of International Relations*. Dostopno prek: <http://people.duke.edu/~pfeaver/holsti.pdf> (28. avgust 2016).
50. Horvat, Marjan. 2011. Konservativna revolucija. *Mladina*, 18. november. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/106912/konservativna-revolucija/> (28. avgust 2016).
51. Hudson, John in Paul Mosley. 2007. *Aid Volatility, Policy and Development*. Dostopno prek: https://www.sheffield.ac.uk/polopoly_fs/1.105527!/file/SERP2007015.pdf (15. maj 2016).
52. Jakopin, Uršula. 2012. *Svetovna ekonomska in nepremičninska kriza: primerjava ZDA in Slovenije*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
53. Keohane, Robert. 1988. International Institutions: Two Approaches. *International Studies Quarterly* 32 (4). Dostopno prek: <http://politpriklad.net.ru/files/1988%20Keohane.pdf> (15. september 2016).
54. Kharas, Homi. 2008. *Measuring the cost of Aid Volatility*. Dostopno prek: <https://www.ciaonet.org/attachments/6477/uploads> (28. avgust 2016).
55. Lensink, Robert in Oliver Morrissey. 1999. Uncertainty of Aid Inflows and the Aid-Growth Relationship. *CREDIT Research Paper* 99 (3). Dostopno prek: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/81816/1/99-03.pdf> (4. april 2016).

56. Maxwell, Simon. 2016. *A commentary on aid reportage*. Dostopno prek: <http://www.simonmaxwell.eu/blog/the-seven-sins-of-aid-reportage.html> (15. september 2016).
57. Mendez-Parra, Max, Phyllis Papadavid in Dirk Willem te Velde. 2016. *Brexit and development*. Dostopno prek: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/resource-documents/10685.pdf> (28. avgust 2016).
58. Morgenthau, Hans. 1962. A Political Theory of Foreign Aid. *American Political Science Review* 56 (2). Dostopno prek: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/a-political-theory-of-foreign-aid/85A76741EFE4E0169FFFEAA8441E94FE> (15. september 2016).
59. Morris, Matthew. 2011. *ODA: What counts as aid?* Dostopno prek: <http://devpolicy.org/oda-what-counts-as-aid20110506/> (15. maj 2016).
60. Murphy, Joe. 2015. George Osborne is cutting wrong services, say voters. *Evening Standard*, 19. november. Dostopno prek: <http://www.standard.co.uk/news/politics/george-osborne-is-cutting-wrong-services-say-voters-a3118476.html> (15. maj 2016).
61. OECD 2008a. *Is it ODA?* Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/stats/34086975.pdf> (15. maj 2016).
62. --- 2008b. *The Marshall Plan*. Dostopno prek: http://www.learneurope.eu/files/8113/7509/5720/Plan_Marshall._Lecciones_aprendidas_s_XXI.pdf (15. maj 2016).
63. --- 2008c. *Accra agenda for action*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/effectiveness/34428351.pdf> (15. maj 2016).
64. --- 2010a. *History of the 0,7 % ODA Target*. Dostopno prek: <https://www.oecd.org/dac/stats/45539274.pdf> (15. avgust 2016).
65. --- 2010b. *The Working Party on Aid Effectiveness – Transforming Global Partnerships for Development*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/development/effectiveness/45498646.pdf> (28. avgust 2016).
66. --- 2011a. *Busan partnership for effective development co-operation*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/effectiveness/49650173.pdf> (15. maj 2016).
67. --- 2011b. *Aid predictability – Synthesis of Findings and Good Practices*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/development/effectiveness/49066202.pdf> (28. avgust 2016).

68. --- 2012. *The Busan Partnership for Effective Development Cooperation*. Dostopno prek: <https://www.oecd.org/dac/effectiveness/Busan%20partnership.pdf> (28. avgust 2016).
69. --- 2014. *Global Aid Outlook*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/development/effectiveness/aidpredictability.htm> (28. avgust 2016).
70. --- 2015. *Compare your country*. Dostopno prek: <http://www2.compareyourcountry.org/oda?cr=7&cr1=oecd&lg=en&page=1> (15. avgust 2016).
71. --- 2016a. *Official development assistance – definition and coverage*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm> (15. maj 2016).
72. --- 2016b. *Development aid rises again in 2015, spending on refugees doubles*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/newsroom/development-aid-rises-again-in-2015-spending-on-refugees-doubles.htm> (15. julij 2016).
73. --- 2016c. *Development aid in 2015 continues to grow despite costs for in-donor refugees*. Dostopno prek: <https://www.oecd.org/dac/stats/ODA-2015-detailed-summary.pdf> (28. avgust 2016).
74. --- 2016č. *OECD STAT*. Dostopno prek: stats.oecd.org (30. avgust 2016).
75. --- 2016d. *Development Co-operation Report*. Dostopno prek: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/4316031ec032.pdf?expires=1474132349&id=id&accname=guest&checksum=AFC52440199591434CAF6AF54DF81F73> (7. junij 2016).
76. Onuf, Nicholas. 1994. The Constitution of International Society. *European Journal of International Law* 5 (1). Dostopno prek: <http://www.ejil.org/pdfs/5/1/1229.pdf> (17. september 2016).
77. Opara, Eva. 2010. *Primerjava sedanje gospodarske krize z največjo gospodarsko krizo prejšnjega stoletja*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
78. Oxfam. 2015. *62 people own the same as half the world, reveals Oxfam Davos report*. Dostopno prek: <https://www.oxfam.org/en/pressroom/pressreleases/2016-01-18/62-people-own-same-half-world-reveals-oxfam-davos-report> (28. avgust 2016).
79. OZN. 2002. *Soglasje iz Monterreyja*. Dostopno prek: <http://www.un.org/esa/ffd/monterrey/MonterreyConsensus.pdf> (15. maj 2016).
80. --- 2015a. *The Millennium Development Goals Report*. Dostopno prek: [http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20\(July%201\).pdf](http://www.un.org/millenniumgoals/2015_MDG_Report/pdf/MDG%202015%20rev%20(July%201).pdf) (4. april 2016).

81. --- 2015b. *Agenda 2030 za trajnostni razvoj*. Dostopno prek: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E (30. marec 2016).
82. Pankaj, Ashok Kumar. 2005. Revisiting Foreign Aid Theories. *International Studies* 42 (2). Dostopno prek: <http://isq.sagepub.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/42/2/103.full.pdf+html> (30. marec 2016).
83. Parfitt, Tom. 2016. Favourite to be next Dutch PM vows to BAN the Koran and CLOSE all mosques. *Sunday Express*, 27. avgust. Dostopno prek: <http://www.express.co.uk/news/world/704172/Geert-Wilders-Islam-religion-Muslim-Koran-PVV-Dutch-Freedom-Party> (28. avgust 2016).
84. Pauselli, Gino. 2013. Teorías de relaciones internacionales y la explicación de la ayuda externa. *Revista Iberoamericana de Estudios de Desarrollo* 2 (1). Dostopno prek: <http://ried.unizar.es/index.php/revista/article/viewFile/65/29> (30. marec 2016).
85. Paxton, Pamela in Stephen Knack. 2001. Individual and country-level factors affecting support for foreign aid. *International Political Science Review* 33 (2). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/pdf/41428099.pdf> (15. maj 2016).
86. Rahman, Youssef. 2014. *The Netherlands. Development aid and new partnerships*. Dostopno prek: <http://www.realityofaid.org/wp-content/uploads/2014/12/12.Netherlands.pdf> (4. april 2016).
87. Ravelo, Jenny Lei. 2015. *Dutch NGOs make harsh, emotinal decisions to survive billion dollar budget cuts*. Dostopno prek: <https://www.devex.com/news/dutch-ngos-make-harsh-emotional-decisions-to-survive-billion-dollar-budget-cuts-87071> (28. avgust 2016).
88. RTVSLO. 2010. *Na Nizozemskem najboljše kaže liberalcem*, 10. junij. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/svet/na-nizozemskem-najbolje-kaze-liberalcem/232159> (15. maj 2016).
89. Schraeder, Peter J., Steven W. Hook in Bruce Taylor. 1998. Clarifying the Foreign Aid Puzzle: A Comparison of American, Japanese, French, and Swedish Aid Flows. *World Politics* 50 (2). Dostopno prek: <http://web.stanford.edu/class/polisci243b/readings/v0002023.pdf> (30. marec 2016).
90. Siol. 2012. *Prisegla nova nizozemska vlada*, 5. november. Dostopno prek: <http://siol.net/novice/svet/prisegla-nova-nizozemska-vlada-324849> (15. maj 2016).
91. Spitz, Gabi, Roeland Muskens in Edith van Ewijk. 2013. *The Dutch and development cooperation*. Dostopno prek: <https://www.ncdo.nl/sites/default/files/>

Report%20Analysis%20The%20Dutch%20and%20Development%20Cooperation
%20FINAL%202013%2003%2004.pdf (15. maj 2016).

92. STA. 2012. *Nizozemska stranka odprla spletno stran za pritožbe o delavcih iz Srednje in Vzhodne Evrope*, 10. februar. Dostopno prek: <https://www.sta.si/1724901/nizozemska-stranka-odprla-spletno-stran-za-pritozbe-o-delavcih-iz-srednje-in-vzhodne-evrope> (15. maj 2016).
93. The Financial Times. 2016. *Why did we leave the EU? and other Brexit FAQs*, 28. junij. Dostopno prek: <http://www.ft.com/cms/s/0/f1300fb4-3c5a-11e6-8716-a4a71e8140b0.html#axzz4KIXYJW00> (15. september 2016).
94. Therien, Jean-Philippe in Alain Noel. 2000. Political Parties and Foreign Aid. *The American Political Science Review* 94 (1). Dostopno prek: <https://www.jstor.org/stable/2586386> (4. april 2016).
95. --- 2002. Debating foreign aid: right versus left. *Third World Quarterly* 23 (3). Dostopno prek: <http://www.jstor.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/stable/3993536> (4. april 2016).
96. The Week. 2016. *Where exactly does Britain's £12.2bn foreign aid go?*, 27. maj. Dostopno prek: <http://www.theweek.co.uk/63394/where-exactly-does-britains-122bn-foreign-aid-go> (17. september 2016).
97. The World Bank. 2016. *GDP (current US\$)*. Dostopno prek: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2015&locations=1W&start=2000> (10. junij 2016).
98. Tingley, Dustin. 2010. Donors and domestic politics: Political influences on foreign aid effort. *Quarterly Review Of Economics And Finance* 50. Dostopno prek: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1062976909000957> (23. marec 2016)
99. Tisch, Sarah, J. in Michael B. Wallace. 1994. *Dilemmas of development assistance: The What, Why, and Who of Foreign Aid*. Boulder: Westview Press.
100. Wallerstein, Immanuel. 1995. The Modern World System and Evolution. *Journal of World-System Research* 1 (19). Dostopno prek: <http://jwsr.pitt.edu/ojs/index.php/jwsr/article/download/46/58> (17. september 2016).
101. Waltz, Kenneth N. 1979. *The Theory of International Politics*. Dostopno prek: <http://www.eng11.com/uploads/5/7/7/9/57799873/theory-of-international-politics-pdf.pdf> (15. september 2016).
102. Wendt, Alexander. 1999. *Social Theory of International Politics*. Dostopno prek: <http://assets.cambridge.org/97805214/65571/sample/9780521465571wsc00.pdf> (16. september 2016).

103. Wintour, Patrick in Nicholas Watt. 2015. Cameron earmarks half UK aid budget to spend on fragile states. *The Guardian*, 17. november. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/politics/2015/nov/17/cameron-earmarks-half-uk-aid-budget-to-spend-on-fragile-states> (30. marec 2016).
104. White, Michael in Anne Perkins. 2002. 'Nasty party' warning to Tories. *The Guardian*, 8. oktober. Dostopno prek: <http://www.theguardian.com/politics/2002/oct/08/uk.conservatives2002> (4. april 2016).
105. World Vision International. 2015. *Were the Millennium Development Goals a success? Yes! Sort of*. Dostopno prek: <http://www.wvi.org/united-nations-and-global-engagement/article/were-mdgs-success> (4. april 2016).
106. Woods, Ngaire. 2007. *The Shifting Politics of Foreign Aid*. Dostopno prek: http://www.globaleconomicgovernance.org/sites/geg/files/GEG%20WP%202007_36%20The%20shifting%20politics%20of%20foreign%20aid%20-%20Ngaire%20Woods.pdf (23. marec 2016).
107. World Bank. 2005. *Pariška deklaracija o učinkovitosti pomoči*. Dostopno prek: <http://web.worldbank.org/archive/website01013/WEB/IMAGES/FINALPAR.PDF> (15. maj 2016).
108. --- 2015. *World Bank Forecasts Global Poverty to Fall Below 10% for First Time; Major Hurdles Remain in Goal to End Poverty by 2030*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/news/press-release/2015/10/04/world-bank-forecasts-global-poverty-to-fall-below-10-for-first-time-major-hurdles-remain-in-goal-to-end-poverty-by-2030> (15. maj 2016).
109. --- 2016. *Poverty. Overview*. Dostopno prek: <http://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview> (28. avgust 2016).
110. Žerjavič, Petra. 2012. Po volitvah na Nizozemskem: reševalci evra so si oddahnili. *Delo*, 13. september. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/po-volitvah-na-nizozemskem-resevalci-evra-so-si-oddahnili.html> (28. avgust 2016).